

ŞEKİLLER DİZİNİ

SAYFA

Şekil 4.1.	Kubbetü's Sahra Kesit.....	7
Şekil 4.2.	Ümeyye Camii Zemin Kat Planı.....	7
Şekil 4.3.	Kurtuba Camii Cami Planının Tarih Boyunca Değişimi.....	9
Şekil 4.4.	Tolunoğlu Camii Dikdörtgen Plan.....	11
Şekil 4.5.	Kışlak Hazara Camii Plan Şeması.....	13
Şekil 4.6.	İsfahan Mescid-i Cuması Plan Şeması.....	14
Şekil 4.7.	Niğde Alaaddin Camii Plan Şeması.....	16
Şekil 4.8.	Divriği Ulu Camii Plan Şeması.....	18
Şekil 4.9.	Birgi Ulu Camii Plan Şeması.....	19
Şekil 4.10.	Manisa Ulu Camii Plan Şeması.....	20
Şekil 4.11.	İbni Neccar Camii Plan Şeması.....	21
Şekil 4.12.	İznik Yeşil Cami Plan Şeması.....	23
Şekil 4.13.	Bursa Yeşil Cami Plan Şeması.....	24
Şekil 4.14.	Bursa Yeşil Cami Kesit.....	24
Şekil 4.15.	Üç Şerefeli Cami Plan Şeması.....	25
Şekil 4.16.	Üç Şerefeli Cami Kesit.....	25
Şekil 4.17.	Fatih Camii Plan Şeması.....	27
Şekil 4.18.	Fatih Camii Kesit.....	27
Şekil 4.19.	Bayezid Camii Plan Şeması.....	28
Şekil 4.20.	Şehzade Camii Plan Şeması.....	30
Şekil 4.21.	Şehzade Camii Batı Cephesi.....	30
Şekil 4.22.	Süleymaniye Camii Plan Şeması.....	31
Şekil 4.23.	Selimiye Camii Plan Şeması.....	33
Şekil 4.24.	Sultan Ahmet Camii Plan Şeması.....	35
Şekil 4.25.	Nur-u Osmaniye Cami Plan Şeması.....	36
Şekil 4.26.	Etimesgut Camii Plan Şeması.....	40
Şekil 4.27.	Türkiye Büyük Millet Meclisi Camii Plan Şeması.....	41
Şekil 4.28.	Türkiye Büyük Millet Meclisi Camii Boyuna Kesit.....	41
Şekil 4.29.	Yeşilvadi Camii Plan Şeması.....	42

Şekil 4.30.	Yeşilvadi Camii Kesit.....	42
Şekil 4.31.	Yeşilvadi Camii Genel Görünüm.....	42
Şekil 4.32.	Yeşilvadi Camii Vaziyet Planı.....	42
Şekil 4.33.	Yeşilvadi Camii Giriş Cephesi.....	43
Şekil 4.34.	Akça Mescit Plan Şeması.....	44
Şekil 4.35.	Yağ Camii Plan Şeması.....	46
Şekil 4.36.	Ulucami Plan Şeması.....	53
Şekil 4.37.	Kemeraltı Camii Plan Şeması.....	59
Şekil 4.38.	Hasan Ağa Camii Plan Şeması.....	62
Şekil 4.39.	Mestanzade Camii Plan Şeması.....	66
Şekil 4.40.	Yeni Cami Plan Şeması.....	69
Şekil 4.41.	Alemdar Mescidi Plan Şeması.....	71
Şekil 4.42.	Yeşil Mescit Plan Şeması.....	73
Şekil 4.43.	Şeyhoğlu Camii Plan Şeması.....	76
Şekil 4.44.	Memiş Paşa Camii Plan Şeması.....	78
Şekil 4.45.	Şeyh Zülfa Mescidi Plan Şeması.....	81
Şekil 4.46.	Şefika Hatun Mescidi Plan Şeması.....	83
Şekil 4.47.	Sabuncu (Çifte Minare) Camii Plan Şeması.....	86
Şekil 4.48.	Hacı Ahmet Özeltürkay Camii Plan Şeması.....	90
Şekil 4.49.	Kademoğlu Şehzade Cami Plan Şeması.....	93
Şekil 4.50.	Sabancı Merkez Camii Plan Şeması.....	97

RESİMLER DİZİNİ**SAYFA**

Resim 4.1.	Kubbetü's Sahra Genel Görünüm.....	7
Resim 4.2.	Ümeyye Camii Avludan Görünüm.....	8
Resim 4.3.	Kayrevan Camii Çifte Revaklı Avludan Görünüm.....	9
Resim 4.4.	Kurtuba Camii Genel Görünüm.....	10
Resim 4.5.	Kurtuba Camii Mihrap Önündeki Kubbe.....	10
Resim 4.6.	Kurtuba Camii At Nalı Biçimindeki Kemerler.....	10
Resim 4.7.	Kurtuba Camii Kemerler.....	10
Resim 4.8.	Samarra Camii Avludan Görünüm.....	11
Resim 4.9.	Samarra Camii Minare.....	11
Resim 4.10.	Tolunoğlu Camii Sarmal Minare.....	12
Resim 4.11.	El Hakim Camii Avlunun Genel Görünümü.....	13
Resim 4.12.	El Hakim Camii Avludan Kuzey Köşesinin Görünümü.....	13
Resim 4.13.	Kışlak Hazara Camii Genel Görünüm	14
Resim 4.14.	Kışlak Hazara Camii Kubbeyi Taşıyan Tuğla Sütun.....	14
Resim 4.15.	Kışlak Hazara Camii Köşe Trompu.....	14
Resim 4.16.	İsfahan Mescid-i Cuması Avludan Eyvanların Görünüşü.....	15
Resim 4.17.	İsfahan Mescid-i Cuması Harim Üzerindeki Kubbe.....	15
Resim 4.18.	İsfahan Mescid-i Cuması Mihrap.....	16
Resim 4.19.	İsfahan Mescid-i Cuması Kavsara.....	16
Resim 4.20.	Niğde Alaaddin Camii Genel Görünüm.....	17
Resim 4.21.	Niğde Alaaddin Camii Cümle Kapısı.....	17
Resim 4.22.	Niğde Alaaddin Camii Kible Cephesi.....	17
Resim 4.23.	Divriği Ulu Camii Kuzey Cephesinden Görünüm.....	18
Resim 4.24.	Divriği Ulu Camii Batı Taçkapısı.....	19
Resim 4.25.	Divriği Ulu Camii Kuzey Taçkapısı.....	19
Resim 4.26.	Birgi Ulu Camii Kuzey Cephesi.....	20
Resim 4.27.	Birgi Ulu Camii Minare.....	20
Resim 4.28.	Manisa Ulu Camii Genel Görünüm.....	21

Resim 4.29.	Manisa Ulu Camii Minber ve Kubbe.....	21
Resim 4.30.	Manisa Ulu Camii Taçkapı.....	21
Resim 4.31.	İbni Neccar Camii Genel Görünüm.....	22
Resim 4.32.	İznik Yeşil Cami Genel Görünüm.....	23
Resim 4.33.	İznik Yeşil Cami Minare.....	23
Resim 4.34.	İznik Yeşil Cami Mihrap ve Minber.....	23
Resim 4.35.	Bursa Yeşil Cami Pencere.....	24
Resim 4.36.	Bursa Yeşil Cami Taçkapı.....	24
Resim 4.37.	Bursa Yeşil Cami Orta Sahnadan Mihraba Bakış.....	24
Resim 4.38.	Üç Şerefeli Cami Genel Görünüm.....	26
Resim 4.39.	Üç Şerefeli Cami Şadırvanlı Avlu.....	26
Resim 4.40.	Üç Şerefeli Cami Güney Taçkapısı	26
Resim 4.41.	Fatih Camii Genel Görünüm.....	27
Resim 4.42.	Fatih Camii Kubbe ve Kible Duvarı.....	27
Resim 4.43.	Bayezid Camii Genel Görünüm.....	28
Resim 4.44.	Bayezid Camii Ana Kubbe	29
Resim 4.45.	Bayezid Camii Şadırvanlı Avlu.....	29
Resim 4.46.	Bayezid Camii Mihrap ve Minber.....	29
Resim 4.47.	Şehzade Camii Kible Duvarı.....	30
Resim 4.48.	Şehzade Camii Şadırvanlı Avlu.....	30
Resim 4.49.	Süleymaniye Camii Genel Görünüm.....	31
Resim 4.50.	Süleymaniye Camii Kuzey Yarım Kubbesi.....	31
Resim 4.51.	Süleymaniye Camii Yan Sahn.....	31
Resim 4.52.	Süleymaniye Camii Şadırvanlı Avlu.....	32
Resim 4.53.	Selimiye Camii Genel Görünüm.....	33
Resim 4.54.	Selimiye Camii Kubbe ve Ayaklar.....	33
Resim 4.55.	Selimiye Camii Kible Duvarı.....	33
Resim 4.56.	Selimiye Camii Minber.....	33
Resim 4.57.	Sultan Ahmet Camii Genel Görünüm	35
Resim 4.58.	Sultan Ahmet Camii Kubbe	35
Resim 4.59.	Sultan Ahmet Camii Minber.....	35

Resim 4.60.	Nur-u Osmaniye Camii Genel Görünüm.....	36
Resim 4.61.	Nur-u Osmaniye Camii Poligonal Avlu.....	36
Resim 4.62.	Nur-u Osmaniye Camii .Ağırlık Kulesi.....	36
Resim 4.63.	Nusretiye Camii Genel Görünüm.....	37
Resim 4.64.	Nusretiye Camii Ağırlık Kulesi	37
Resim 4.65.	Dolmabahçe Camii Genel Görünüm.....	37
Resim 4.66.	Dolmabahçe Camii Kible Duvarı.....	37
Resim 4.67.	Dolmabahçe Camii Ağırlık Kulesi.....	38
Resim 4.68.	Bostancı Camii Genel Görünüm.....	38
Resim 4.69.	Amine Hatun Camii Genel Görünüm.....	39
Resim 4.70.	Etimesgut Camii Genel Görünüm.....	40
Resim 4.71.	Etimesgut Camii İç Mekan ve Minber.....	40
Resim 4.72.	Türkiye Büyük Millet Meclisi Camii Kademeli Piramit.....	41
Resim 4.73.	Türkiye Büyük Millet Meclisi Camii İç Mekan.....	41
Resim 4.74.	Türkiye Büyük Millet Meclisi Camii Kible Cephesi.....	41
Resim 4.75.	Akça Mescit Kuş Figürleri.....	44
Resim 4.76.	Akça Mescit Genel Görünüm.....	44
Resim 4.77.	Akça Mescit Giriş Kapısı.....	44
Resim 4.78.	Akça Mescit Mihrap.....	45
Resim 4.79.	Akça Mescit Mihrap Bezemesinden Detay.....	45
Resim 4.80.	Yağ Camii Son Cemaat Mahalli.....	46
Resim 4.81.	Yağ Camii Giriş Kapısı.....	47
Resim 4.82.	Yağ Camii Kemerli Açıklık.....	47
Resim 4.83.	Yağ Camii Harimden Görünüm.....	47
Resim 4.84.	Yağ Camii Minber	47
Resim 4.85.	Yağ Camii Minber Taçkapısından Detay.....	47
Resim 4.86.	Yağ Camii Taçkapı.....	47
Resim 4.87.	Yağ Camii Dershane.....	48
Resim 4.88.	Yağ Camii Saçağın Altındaki Süslemeler.....	48
Resim 4.89.	Yağ Camii Eskiden Dükkân Olarak Kullanılan Hücreler.....	48
Resim 4.90.	Ulucami Genel Görünüm.....	54

Resim 4.91.	Ulucami Avlunun Genel Görünümü.....	54
Resim 4.92.	Ulucami Son Cemaat Mahalli.....	54
Resim 4.93.	Ulucami Harim Kapıları.....	54
Resim 4.94.	Ulucami Harimin Görünüşü.....	54
Resim 4.95.	Ulucami Mihrap Önü Kubbesi.....	54
Resim 4.96.	Ulucami Mihrap Önü Kubbesi.....	55
Resim 4.97.	Ulucami Beden Duvarındaki Çini.....	55
Resim 4.98.	Ulucami Giriş Kapısı.....	55
Resim 4.99.	Ulucami Bordürden Detay.....	55
Resim 4.100.	Ulucami Dikdörtgen Planlı Mekan.....	55
Resim 4.101.	Ulucami Son Cemaat Mahalli.....	55
Resim 4.102.	Ulucami Mihrabiye.....	56
Resim 4.103.	Ulucami Türbe ve Kubbesi.....	56
Resim 4.104.	Ulucami Avludaki Saçak.....	56
Resim 4.105.	Ulucami Mukarnaslı Sütun Başlığı.....	56
Resim 4.106.	Ulucami Doğu Cephesindeki Pencere.....	56
Resim 4.107.	Ulucami Güney Cephesindeki Pencere.....	56
Resim 4.108.	Ulucami Batı Kısımındaki Dehliz.....	57
Resim 4.109.	Ulucami Mukarnaslı Kubbenin Alttan Görünüşü.....	57
Resim 4.110.	Ulucami Batı Taçkapısı.....	57
Resim 4.111.	Ulucami Doğu Taçkapısı.....	57
Resim 4.112.	Ulucami Doğu Taçkapısındaki Mukarnas.....	57
Resim 4.113.	Ulucami Minare.....	57
Resim 4.114.	Ulucami Mihrap.....	58
Resim 4.115.	Ulucami Çini Kaplı Mihrap Nişi.....	58
Resim 4.116.	Ulucami Mukarnaslı Bezeme.....	58
Resim 4.117.	Ulucami Düğümlü Bordür.....	58
Resim 4.118.	Ulucami Minber.....	58
Resim 4.119.	Ulucami Minber Taçkapısı.....	58
Resim 4.120.	Kemeraltı Camii Caminin Kuzey Cephesi.....	60
Resim 4.121.	Kemeraltı Camii Giriş Kapısı.....	60

Resim 4.122.	Kemeraltı Camii Minare.....	60
Resim 4.123.	Kemeraltı Camii Mukarnaslı Bezeme.....	60
Resim 4.124.	Kemeraltı Camii Mihrap.....	60
Resim 4.125.	Kemeraltı Camii Mukarnaslı Bezeme.....	60
Resim 4.126.	Kemeraltı Camii Minber.....	61
Resim 4.127.	Kemeraltı Camii Minberin Köşk Kısım1.....	61
Resim 4.128.	Hasan Ağa Camii Kuzeybatı Görünüşü.....	63
Resim 4.129.	Hasan Ağa Camii Revaklı Avlu.....	63
Resim 4.130.	Hasan Ağa Camii Son Cemaat Mahalli.....	63
Resim 4.131.	Hasan Ağa Camii Son Cemaat Mahallindeki Sütun.....	63
Resim 4.132.	Hasan Ağa Camii Girişin Yan Tarafındaki Pencere.....	63
Resim 4.133.	Hasan Ağa Camii Mihrabiye.....	63
Resim 4.134.	Hasan Ağa Camii Kubbenin Görünümü.....	64
Resim 4.135.	Hasan Ağa Camii Kubbe Kemer1.....	64
Resim 4.136.	Hasan Ağa Camii Mukarnas Başlıklı Üzengitaşı.....	64
Resim 4.137.	Hasan Ağa Camii Giriş Kapısı.....	64
Resim 4.138.	Hasan Ağa Camii Kapı Kemerinden Detay.....	64
Resim 4.139.	Hasan Ağa Camii Mihrap.....	64
Resim 4.140.	Hasan Ağa Camii Minber Mihraptaki Mukarnaslı Bezeme...	65
Resim 4.141.	Hasan Ağa Camii Minber.....	65
Resim 4.142.	Hasan Ağa Camii Mukarnaslı Taçkapı Bezemesi.....	65
Resim 4.143.	Mestanzade Camii Genel Görünüm.....	66
Resim 4.144.	Mestanzade Camii Köşelerdeki Plasterler.....	67
Resim 4.145.	Mestanzade Camii Minare.....	67
Resim 4.146.	Mestanzade Camii Giriş Cephesi.....	67
Resim 4.147.	Mestanzade Camii Sivri Kemerli Pencere.....	67
Resim 4.148.	Mestanzade Camii Mihrap.....	67
Resim 4.149.	Mestanzade Camii İç Mekandan Görünüm.....	67
Resim 4.150.	Yeni Cami Genel Görünüm.....	69
Resim 4.151.	Yeni Cami Güney Penceresi.....	69
Resim 4.152.	Yeni Cami Güney Kapısı.....	69

Resim 4.153.	Yeni Cami Güneş Saati.....	69
Resim 4.154.	Yeni Cami Harim Kısım1.....	69
Resim 4.155.	Yeni Cami Harim Kısım1.....	70
Resim 4.156.	Yeni Cami Mihrap.....	70
Resim 4.157.	Yeni Cami Rozet.....	70
Resim 4.158.	Yeni Cami Kavsara.....	70
Resim 4.159.	Alemdar Mescidi Genel Görünüm.....	71
Resim 4.160.	Alemdar Mescidi Avlunun Genel Görünümü.....	71
Resim 4.161.	Alemdar Mescidi Pandantif.....	71
Resim 4.162.	Alemdar Mescidi Doğu Cephesindeki Pencere.....	72
Resim 4.163.	Alemdar Mescidi Giriş Kapısı.....	72
Resim 4.164.	Alemdar Mescidi Mihrap.....	72
Resim 4.165.	Yeşil Mescit Genel Görünüm.....	73
Resim 4.166.	Yeşil Mescit Giriş Cephesi.....	74
Resim 4.167.	Yeşil Mescit Kapının Üzerindeki İşleme.....	74
Resim 4.168.	Yeşil Mescit Doğu Cephesi.....	74
Resim 4.169.	Yeşil Mescit Güney Cephesi.....	74
Resim 4.170.	Yeşil Mescit Doğu Cephesindeki Pencere.....	74
Resim 4.171.	Yeşil Mescit Güney Cephesindeki Pencere.....	74
Resim 4.172.	Yeşil Mescit Mihrap.....	75
Resim 4.173.	Yeşil Mescit İç Mekandan Görünüm.....	75
Resim 4.174.	Şeyhoğlu Camii Kubbe.....	76
Resim 4.175.	Şeyhoğlu Camii Kasnak ve Kubbe Pencereleri.....	76
Resim 4.176.	Şeyhoğlu Camii Giriş (Kuzey) Cephesi.....	76
Resim 4.177.	Şeyhoğlu Camii Doğu Cephesi.....	76
Resim 4.178.	Şeyhoğlu Camii Güney Cephesi.....	76
Resim 4.179.	Şeyhoğlu Camii Son Cemaat Mahalli.....	77
Resim 4.180.	Şeyhoğlu Camii Sivri Kemerli Pencere.....	77
Resim 4.181.	Şeyhoğlu Camii Esas Giriş Kapısı	77
Resim 4.182.	Şeyhoğlu Camii Ahşap Mahfil.....	77
Resim 4.183.	Memiş Paşa Camii Genel Görünüm.....	78

Resim 4.184.	Memiş Paşa Camii Batı (Avlu) Cephesi.....	79
Resim 4.185.	Memiş Paşa Camii Giriş Cephesi Pencere Dizisi.....	79
Resim 4.186.	Memiş Paşa Camii Batı Cephesi Pencere Dizisi.....	79
Resim 4.187.	Memiş Paşa Camii Girişin Üzerindeki Saçak Ve Kitabı.....	79
Resim 4.188.	Memiş Paşa Camii Mihrap.....	79
Resim 4.189.	Memiş Paşa Camii Ahşap Mahfil.....	79
Resim 4.190.	Memiş Paşa Camii İç Mekandan Görünüm.....	80
Resim 4.191.	Şeyh Zülfa Mescidi Genel Görünüm.....	81
Resim 4.192.	Şeyh Zülfa Mescidi Son Cemaat Mahalli.....	81
Resim 4.193.	Şeyh Zülfa Mescidi Mermer Sütun Başlığı.....	81
Resim 4.194.	Şeyh Zülfa Mescidi Fil Ayak.....	81
Resim 4.195.	Şeyh Zülfa Mescidi Dikdörtgen Pencere.....	81
Resim 4.196.	Şeyh Zülfa Mescidi Kubbe.....	82
Resim 4.197.	Şeyh Zülfa Mescidi Kemer ve Pandantif.....	82
Resim 4.198.	Şeyh Zülfa Mescidi Mihrap.....	82
Resim 4.199.	Şeyh Zülfa Mescidi Mihraptan Detay.....	82
Resim 4.200.	Şefika Hatun Mescidi Genel Görünüm.....	83
Resim 4.201.	Şefika Hatun Mescidi Giriş (Kuzey) Cephesi.....	83
Resim 4.202.	Şefika Hatun Mescidi Silme.....	83
Resim 4.203.	Şefika Hatun Mescidi Güney Cephesi.....	84
Resim 4.204.	Şefika Hatun Mescidi Giriş Kapısı.....	84
Resim 4.205.	Şefika Hatun Mescidi Ahşap Mahfil.....	84
Resim 4.206.	Sabuncu (Çifte Minare) Camii Genel Görünüm.....	86
Resim 4.207.	Sabuncu (Çifte Minare) Camii Giriş Cephesi.....	86
Resim 4.208.	Sabuncu (Çifte Minare) Camii Batı Cephesi.....	86
Resim 4.209.	Sabuncu (Çifte Minare) Camii Revaklı Avludan Görünüm.....	86
Resim 4.210.	Sabuncu (Çifte Minare) Camii Revak.....	87
Resim 4.211.	Sabuncu (Çifte Minare) Camii Kız Kur'an Kursu.....	87
Resim 4.212.	Sabuncu (Çifte Minare) Camii Bodrum Kat (Batı Cephesi).....	87
Resim 4.213.	Sabuncu (Çifte Minare) Camii Bodrum Kat (Doğu Cephesi)....	87
Resim 4.214.	Sabuncu (Çifte Minare) Camii Abdesthaneden Görünüm.....	87

Resim 4.215.	Sabuncu (Çifte Minare) Camii İç Mekandan Görünüm.....	87
Resim 4.216.	Sabuncu (Çifte Minare) Camii Kemerlerden Görünüm.....	88
Resim 4.217.	Sabuncu (Çifte Minare) Camii Kubbe.....	88
Resim 4.218.	Sabuncu (Çifte Minare) Camii Vitraylı Camlar.....	88
Resim 4.219.	Sabuncu (Çifte Minare) Camii Kible Duvarı.....	88
Resim 4.220.	Sabuncu (Çifte Minare) Camii Mihrap.....	88
Resim 4.221.	Sabuncu (Çifte Minare) Camii Minber.....	88
Resim 4.222.	Hacı Ahmet Özeltürkay Camii Genel Görünüm.....	90
Resim 4.223.	Hacı Ahmet Özeltürkay Camii Kubbe ve Payanda Kemerleri..	90
Resim 4.224.	Hacı Ahmet Özeltürkay Camii Filayakları ve Yarım Kubbeler.	90
Resim 4.225.	Hacı Ahmet Özeltürkay Camii Filayakları ve Yarım Kubbeler.	90
Resim 4.226.	Hacı Ahmet Özeltürkay Camii Kuzeydeki Taçkapı.....	90
Resim 4.227.	Hacı Ahmet Özeltürkay Camii Mihrabiye.....	91
Resim 4.228.	Hacı Ahmet Özeltürkay Camii Son Cemaat Mahalli.....	91
Resim 4.229.	Hacı Ahmet Özeltürkay Camii Mukarnas Başlıklı Sütun.....	91
Resim 4.230.	Hacı Ahmet Özeltürkay Camii Kubbe Süslemeleri.....	91
Resim 4.231.	Hacı Ahmet Özeltürkay Camii Mihrap.....	91
Resim 4.232.	Hacı Ahmet Özeltürkay Camii Minber.....	91
Resim 4.233.	Kademoğlu Şehzade Cami Genel Görünüm.....	93
Resim 4.234.	Kademoğlu Şehzade Cami. Kubbenin İçeriden Görünümü.....	93
Resim 4.235.	Kademoğlu Şehzade Cami Yarım Kubbe.....	93
Resim 4.236.	Kademoğlu Şehzade Cami Kubbe ve Payanda Kemerleri.....	93
Resim 4.237.	Kademoğlu Şehzade Cami Eksedranın Dışarıdan Görünümü...	93
Resim 4.238.	Kademoğlu Şehzade Cami Filayağı.....	94
Resim 4.239.	Kademoğlu Şehzade Cami Pandantif.....	94
Resim 4.240.	Kademoğlu Şehzade Cami İç Mekandan Görünüm.....	94
Resim 4.241.	Kademoğlu Şehzade Cami Vitraylı Pencere.....	94
Resim 4.242.	Kademoğlu Şehzade Cami Son Cemaat Mahalli.....	94
Resim 4.243.	Kademoğlu Şehzade Cami Batı Cephesindeki Sundurma.....	94
Resim 4.244.	Kademoğlu Şehzade Cami Kuzeydoğu Yönündeki Şadırvan....	95
Resim 4.245.	Kademoğlu Şehzade Cami Mihrap.....	95

Resim 4.246.	Kademoğlu Şehzade Cami Minber.....	95
Resim 4.247.	Sabancı Merkez Camii Genel Görünüm.....	97
Resim 4.248.	Sabancı Merkez Camii Ana Kubbe.....	97
Resim 4.249.	Sabancı Merkez Camii. Filayakları.....	97
Resim 4.250.	Sabancı Merkez Camii Payanda Kemerleri.....	98
Resim 4.251.	Sabancı Merkez Camii Eksedra.....	98
Resim 4.252.	Sabancı Merkez Camii Payandalar Arasındaki Kemer.....	98
Resim 4.253.	Sabancı Merkez Camii. Tipik Pencere.....	98
Resim 4.254.	Sabancı Merkez Camii Kible Cephesindeki Pencereleler.....	98
Resim 4.255.	Sabancı Merkez Camii Çini Panolar.....	98
Resim 4.256.	Sabancı Merkez Camii Mihrap.....	99
Resim 4.257.	Sabancı Merkez Camii. Minber.....	99
Resim 4.258.	Sabancı Merkez Camii Son Cemaat Mahalli.....	99
Resim 4.259.	Sabancı Merkez Camii Mermer Sütun Başlığı.....	99
Resim 4.260.	Sabancı Merkez Camii Cümle Kapısı.....	99
Resim 4.261.	Sabancı Merkez Camii Son Cemaat Mahalli Taçkapısı.....	99
Resim 4.262.	Sabancı Merkez Camii Son Cemaat Mahalli Terası.....	100
Resim 4.263.	Sabancı Merkez Camii Avludan Görünüm.....	100
Resim 4.264.	Sabancı Merkez Camii Şadırvan.....	100
Resim 4.265.	Ramazanoğlu Camii Maketten Görünüm.....	101
Resim 4.266.	Ramazanoğlu Camii Maketten Görünüm.....	101
Resim 4.267.	Ramazanoğlu Camii Maketten Görünüm.....	101
Resim 4.268.	Ramazanoğlu Camii Maketten Görünüm.....	101

1. GİRİŞ

Camiler, içinde cuma ve bayram namazı kılınan büyük Müslüman ibadethaneleridir. Camiler inşa edilegeldikleri ilk zamanlardan itibaren yalnızca namaz kılınan mabetler olarak kalmamış, çeşitli dinsel törenlerin yapıldığı, sosyal hayatı belirleyen kamusal mekânların en önemlilerinden birisi olmuştur.

Cami kelimesinin kökeni Arapça'da cem kelimesidir. Cem kelimesiyse bir araya gelmek, toplanmak anlamlarına karşılık gelmektedir (Devellioğlu, 2006). Kelime, kaynağını Hicret'in 4.yy'ında gelişen yapım eylemi sırasında ibadethanelerin ikiye ayrılmasından alır (Ödekan, 2000). Kur'an-ı Kerim ve hadislerde namaz kılınan yer anlamında mescit kelimesi kullanılır, bu kelimenin çoğuluysa mesacittir. Mescit kelimesi, Arapça'da secde edilen yer manasına gelir (Hasol, 1998).

Günümüz İslam dünyasında Türkiye dışındaki pek çok Müslüman ülkede, beş vakit tek başına ya da toplu halde namaz kılınabilen, ayrıca cuma ve bayram namazlarının kılındığı yerin karşılığı mescit kelimesidir. Batı dillerinde cami karşılığı kullanılan kelimelerin çoğu da mescit kelimesinden alınmıştır. Türkiye'deyse cami, namaz ibadeti ve ona bağlı tüm işlevleri karşılayan yapının adı olmuş, mescit kelimesiyse yalnızca küçük camileri ya da ibadet amaçlı küçük mekânları tanımlamakta kullanılır olmuştur (Ödekan, 2000).

İlk camiler, tek bir mekândan oluşan, oldukça sade ve basit bir anlayışla ele alınmış yapılardır. İlk cami olarak kabul edilen Hz. Muhammed'in evi iki adet gölgelikli mekanı bulunan geniş bir avlu biçimindeydi. Gölgeliklerden güneyde olanı, iki adet palmye dizisinin taşıdığı sazdan bir damdı (Grabar, 2004). Bu basit yapı anlayışı uzun yıllar devam ettikten sonra Emeviler zamanında bugünkü anlayışla ilk camiler inşa edilmeye başlanmıştır. Giderek gelişen ve büyüyen örtülü mekânlar harimi ve revakları oluştururken, üstü açık bölüm de geçen zaman içinde çeşmeli bir avlu halini almıştır (Mülayim, 1994).

Camiler başlangıçta yeni Müslüman toplumunun bütün sosyal fonksiyonlarını cevaplandıran yapılardı. Bu nedenle de daha sonraki çağlarda çevrelerinde çeşitli fonksiyonları gören yapıların toplandığı külliyelerin merkezi olmuşlardır. Camilerde

dua mekânına zamanla fakirler için yemek sağlanan bölümler, yolcular için sığınacak kısımlar ve eğitim amaçlı mekânlar eklenmiştir (Kuban, 1997)

Camilerin biçimlenmesini etkileyen en önemli unsurların caminin yapıldığı coğrafyanın iklimi, topografik, kültürel, sosyal özellikleriyle kullanılan yapıım teknikleri ve malzemelerin olduğu kabul edilir. Çünkü İslam dininde cami yapımı ya da biçimlendirilmesi konusunda herhangi bir kural görülmez. Ne Kur'an-ı Kerim'de ne de hadislerde bu yönde ne açıklayıcı ne de kısıtlayıcı bir ifade yoktur.

Kurulan ilk mescitlerde, fakirlere yatacak yer sağlanmış, namaz vakitleri dışında günlük konular ve siyaset konuşulmuş, bazen bir hocanın etrafında toplanan gençler bilgi ve görgülerini arttıran ilk derslerini burada almışlardır. Bütün bu özellikler camiye, günün her saatinde önemli toplantılara açık olan canlı bir merkez haline getirmiştir (Mülayim, 1994).

İslam şehirciliğinde cami ve onun etrafındaki yapılaşma Ortaçağ boyunca değişmeden kalmıştır. Bu yapılaşmada merkezde bir cami yer alır, işlevleri farklı olan diğer birimlerse bu merkezin etrafında yerleşirler. Şehirlere göre daha küçük olan kent ve köy yerleşmelerinde bu özellik daha çok göze çarpar. Büyük sultanların ve halifelerin zamanında bile camiler din ve toplum hayatının merkezindeki yerlerini korumuş, sultanın her cuma camiye gelerek hutbe okutması bu yapı türünün uhrevî ve dünyevî açıdan önemli olmasını sağlamıştır (Mülayim, 1994).

İnanan kişilerin namaz kılmak için camiye çağırılması (ezan), ezan okunması için gerekli yüksek bir yer (minare), namaz kılmaya gelenlerin abdest alıp temizlenebilmelerini sağlayacak olan çeşmeler (şadırvan), namaz kılanların saflar halinde dizilebilecekleri yeterli büyüklükte açık ya da kapalı bir mekân, imamın cemaatin önünde durabileceği kendine özgü bir yer (mihrap), çeşitli konularda konuşmaların yapılabileceği bir yükselti (minber) gibi işlevsel zorunluluklar cami mekânını biçimlendiren temel veriler olmuştur (Ödekan, 2000). Namaz kılma eyleminin şekli yani inananların imamın arkasında durması ve onun talimatlarına göre hareket etmesi cami mekânını şekillendiren etmenlerden birisidir. Namaz kılmanın kendine has bu özelliği camilerin ilk zamanlarda basit, üzeri örtülü bir mekânken sütunlarla geçilen daha büyük mekânlara dönüşmesine neden olmuştur.

Cami tasarımlarında, dünya genelindeki Müslüman ülkelerde büyük bir çeşitlilik söz konusudur. Özellikle son dönemlerde, tamamen modern anlayışla inşa edilmiş camilere sık sık rastlamak mümkündür. Türkiye’de de sayıları az da olsa bu tür modern örnekler rastlanabilmektedir, ancak genelde hakim olan anlayış geleneksel cami mimarisinin sürdürülmesi yönündedir.

Adana kenti, Türkler’in egemenliği altına girdikten sonra, Güney Anadolu’da pek çok dini yapının inşa edildiği bir merkez olmuştur. 11.yy’da Anadolu Selçuklu Devleti’ne katılan Adana’nın Türkleşmesi başlamış, Beylikler Dönemi’nden sonra ise Ramazanoğulları, Adana ve civarına hakim olmuştur. Ramazanoğulları’nın hakimiyetiyle birlikte şehirde bir imar faaliyeti de başlamıştır. Cami ve mescitler, bu faaliyet içinde önemli bir yer teşkil eden yapılardır. Dini ihtiyaçlara cevap vermesi yanında sosyal yaşamın önemli duraklarından birini teşkil etmesi ve iktidarın gücünü gösterebileceği belki de en önemli yapı türü olması, camileri diğer yapılardan daha önemli hale getirmektedir. Daha sonra Osmanlı idaresine giren Adana’da dini yapı üretimi günün estetik anlayışına paralel olarak farklılaşmış ve farklı bir boyut kazanmıştır. Fakat Cumhuriyet Dönemi’nde, toplumsal hayatı yönlendiren ana ilkelerle dini mimari alanında görülen bu uyum bozulmuştur. Cumhuriyet Dönemi’nde cami mimarisi, Osmanlı mimarisini tekrar ederek, kimi zaman bire bir kopyalayarak yoluna devam etmeye çalışmıştır. Mimarlığın diğer alanlarında modern bir anlayış hakimken cami mimarlığında bu tür bir anlayışın benimsenmesi üzerinde durulması gereken bir konudur.

Bu çalışmada öncelikle, genel olarak cami mimarisinin, günümüze kadar hangi aşamalardan geçerek geldiği, belli başlı örnekler incelenerek gösterilmeye, ikinci olarak da, Adana kent merkezindeki nitelikli örnekler karşılaştırmalı olarak değerlendirilerek, cami mimarisinin gelişiminin ortaya konmasına çalışılmıştır.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Araştırma kapsamında ilk olarak konuyla ilgili yapılan çalışmalar incelenmiş, içerik ve yöntem hakkında bilgi toplanmıştır.

Adana’da Tarih Tarihte Adana:

RAMAZANOĞLU G. Çalışmanın ilk bölümünde Adana ilinin tarihi erken dönemlerden günümüze değin incelenmiş, ikinci kısmında ise Adana kent merkezindeki cami, külliye, kilise, köprü, hamam, okul, hükümet konağı, çarşı, çeşme ve demiryolu istasyonları mimarlık tarihi açısından değerlendirilmiştir.

Adana Kentsel Kültür Envanteri:

DURUKAN İ.-KARAMAN F.-SABAN D.-ERMAN O.-YANARATEŞ D.-RAMAZANOĞLU G. Kitapta Adana kent merkezinde yer alan anıt statüsündeki yapılar incelenmiştir.

Efsaneden Tarihe Tarihten Bugüne Adana: Köprü Başı :

ARTUN E. - KOZ M.S. Kitapta Adana kentinin ve Çukurova’nın tarihi incelenmiş, kentteki belli başlı tarihsel yapılar değerlendirilmiş, tarih boyunca çeşitli gezginlerin kaleminden Adana ve çevresi anlatılmış, Adana’nın efsanelerinden, sözlü kültür mirasından, türküler ve halk oyunları gibi kültürel değerlerinden bahsedilmiştir.

Adım Adım Çukurova:

ALTAY M. Hadi. Eserde Adana ve Çukurova’nın tarihi yanında Adana kent merkezinin kültür mirası incelenmektedir.

Adana Ulu Cami Külliyesi:

ÇAM N. Eserde Adana Ulu Cami Külliyesi’ni oluşturan yapılar olan Ulu Cami, Adana Ulu Medresesi, Küçük Mescid ve Haremlik ayrı ayrı bölümler halinde fotoğraflar ve şekiller yardımıyla ele alınmaktadır.

3. MATERYAL VE METOD

3.1. Materyal

Araştırma konusunu Adana kent merkezindeki camiler oluşturmaktadır. Çalışmada yararlanılan cami rölöve ve restorasyon projeleri Adana Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nden, abide ve eski eser fişleri ise Vakıflar Genel Müdürlüğü Abide ve Yapı İşleri Dairesi'nden temin edilmiştir.

Çalışma kapsamı içinde belirlenen camilere ait fotoğraflar, rölöve ve restorasyon projeleri, ele alınan eserlerde yapılan gözlem ve tespitler, çalışmanın materyallerini oluşturmaktadır.

3.2. Metod

Bu tez kapsamında kullanılan başlıca araştırma tekniği literatür araştırmasıdır. Bu araştırma sırasında konuyla ilgili yazılı ve çizili kaynaklar taranmış, değerlendirme ve eleştiri çalışmalarından yararlanılmıştır. İkinci olarak gözlem tekniğinden faydalanılmış, yapılar yerinde incelenerek ve fotoğraflama yöntemi ile belgelenerek yapının kendine özgü nitelikleri, süregiden olgu ve olaylar belirlenerek araştırma kapsamına dahil edilmiş, karşılaştırma yöntemi ile ele alınan camiler arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ortaya konmuş, yapılar hakkındaki görüşlerin doğrulanması/yanlışlanması sağlanmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1.Cami Mimarlığının Tarihsel Gelişimi

İslam sanatı ve mimarisini bir bütün olarak ele almak, bazı riskleri de beraberinde getirmesine karşılık sanat tarihi çalışmalarında baskın olarak kullanılan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım İslam sanatı adı altında homojen bir yapının varlığını ön koşul olarak kabul eder. Böyle bir tekilliği kabul edince de bazı önyargılardan kaçınmak zor olur. Konuyu bütün ayrıntılarıyla ele almak, özellikle günümüze pek az eser kalmış olan İslam'ın ilk dönemi düşünüldüğünde çok zordur ki bu dönem sonraki İslam sanatının anlaşılması açısından büyük önem taşımaktadır (Hillenbrand, 1999).

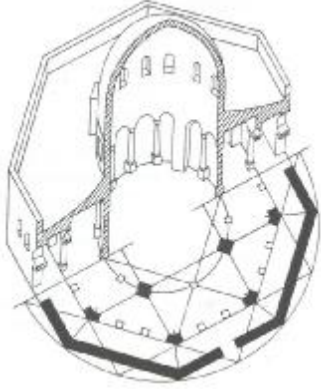
4.1.1.Emeviler Dönemi (661–750)

Emevîler devri, İslamiyet'in yayıldığı, İslam sanatının henüz kuruluş aşamasında olduğu bir devirdir. Bu nedenle, bu devir sanatı yaratıcı olmaktan çok derleyici bir özellik taşır (Yetkin, 1970).

Arapların askerî başarılarına paralel olarak gelişen bir özgüven duygusu, Emevî sanatının bir diğer özelliğidir.(Hillenbrand, 2005)

4.1.1.1.Kubbetü's Sahra (691–692)

İslam'ın ilk uzun ömürlü anıtı olan Kudüs'teki Kubbetü's Sahra'nın Emevîler döneminde yapılmış olması şaşırtıcı değildir. Hz. Davud'un kurban kestiği yerde bulunan Kutsal Taş'ın üzerinde Halife Abdülmelik tarafından inşa ettirilmiştir. Bu anıt kutsal taşı çevreleyen sekiz köşeli bir yapıdır (Şekil 4.1 (Yetkin, 1965)). Dört kemer ve on iki kolon tarafından desteklenen ahşap kubbesi vardır. (Fehervari, 1997). Kubbesinin yerden yüksekliği 30 metreyi bulur ve çapı 20.44 metredir (Resim 4.1).Sütunları kırmızı somaki ve yeşil mermerden yapılmış olup Theodose tipinde kenger yapraklı sütun başlıkları bulunur (Yetkin, 1965).



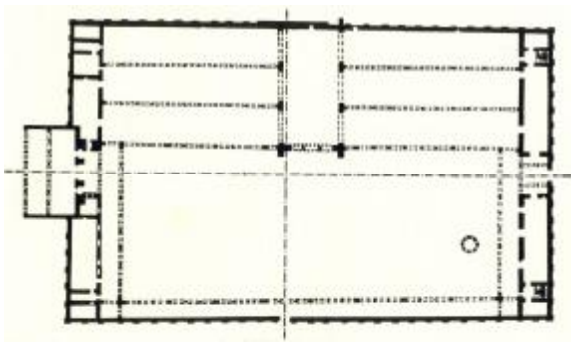
Şekil 4.1. Kesit (Yetkin, 1965)



Resim 4.1. Genel Görünüm (1)

4.1.1.2. Ümeyye Camii (706-714)

Halife Velid zamanında inşa edilen Ümeyye Cami'nin yerinde, Romalılar döneminden kalma bir tapınağın duvarlarından faydalanarak inşa edilmiş bir bazilika bulunuyordu. Dikdörtgen biçiminde olan caminin eni 37 metre, genişliği ise 136 metredir (Şekil 4.2). Caminin ön kısmında üç tarafı revaklarla çevrili bir avlu bulunmaktadır (Resim 4.2 (2)). Bu revaklar grekoromen başlıklarıyla süslü mermer sütunlara dayanır. Duvarlar Helenistik tarzda manzara resimleriyle süslüdür ve Ümeyye Camii duvarları manzara resimleriyle süslü tek camidir. (Yetkin, 1965)



Şekil 4.2. Zemin Kat Planı (Yetkin, 1965)



Resim 4.2.Avludan Görünüm (2)

4.1.1.3.Kayrehan Camii (670)

Hicretin ellinci yılında temeli atılan, 726'da kesin şeklini alan ve sonraki değişikliklere ve ilavelere rağmen bu şekli kaybetmeyen cami, çok ayaklı taşıyıcı ve düz örtü ögesi sistemiyle yapılmıştır. Boyu 135 metre, eni ise 80 metre ölçülerinde olan caminin 67 metre x 56 metre ölçülerinde olan avlusu çifte revaklarla çevrilmiştir (Resim 4.3). At nalı şeklindeki taşkın kemerler, salt tezyinî amaçlı olmayıp yapı gerekliliğinden doğmuştur. Tavanlar ve duvarlar hemen tamamıyla kapalı olduğu için namaz kılınan yer yalnız avludan gelen ışıkla aydınlatılmaktadır. Bu yüzden avluyla iç mekanlar arasındaki bağlantıyı sağlayan kemerler yüksek tutulmuştur. Cami, özellikle kubbeleri ile dikkat çeker. Mihrap önü kubbesi daha iyi korunmuştur. Kayrehan Camii'nin birçok unsurları Müslüman Mezopotamya'nın tesirlerini taşır. Tromplar, süsleyici hücreler, dilimli kemerler bunların başlıcalarıdır (Yetkin, 1965).



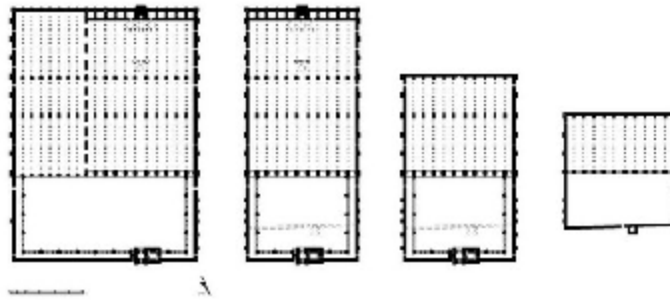
Resim 4.3.Çifte Revaklı Avludan Görünüm (3)

4.1.1.4.Kurtuba Camii (786-1593)

İspanya'nın Cordoba kentinde bulunan, 786 yılında I.Abdurrahman tarafından temeli atılan caminin yeni eklerle genişlemesi ve son şeklini alması dört yüz yılı bulmuştur (Şekil 4.3). Endülüs Emevi Devleti'nin yıkılmasından sonra 1593'te kiliseye çevrilen cami bugün Cordoba Katedrali'dir.

İlk yapıldığında 75 metreye 100 metre plan ölçülerinde olan caminin doğu ve batı yanlarına 833 yılında II.Abdurrahman tarafından birer sahn eklenmiştir. Böylece sahn sayısı on bire yükselmiştir. 961 yılında II.Hakem tarafından on bir adet sahn eklenmiş, bu eklemelerden sonra caminin plan ölçüleri 175 metreye 134 metreye ulaşmıştır (Resim 4.4) (Yetkin, 1965).

Cami içinde toplam 1293 adet sütun vardır. Mihrap önündeki kubbe sekiz adet kemer kavsinin bir kubbe oluşturacak biçimde yan yana getirilmesiyle oluşturulmuştur (Resim 4.5). At nalı şeklinde kırmızı beyaz mermerden yapılmış olan kemerler iki katlıdır ve bu özellikte başka bir cami daha yoktur (Resim 4.6). Üstteki kemerler çatıyı taşıırken alt kattaki kemerler ayakların birbirine bağlanmasını sağlamaktadır (Sezgin, 1984).



Şekil 4.3.Cami Planının Tarih Boyunca Değişimi



Resim 4.4.Genel Görünüm (4)



Resim 4.5.Mihrap Önündeki Kubbe (5)



Resim 4.6.At Nalı Biçimindeki Kemerler (6)



Resim 4.7.Kemerler (7)

4.1.2.Abbasiler Dönemi (750-1258)

Abbasiler, Emeviler gibi Arap ırkının üstünlüğüne dayalı bir yönetim yerine monarşik bir idare kurmuş, Sasani sarayını örmek almış, hoşgörülü bir devlet biçimini benimsemeleri, pek çok kültürün izlerini taşıyan bir sanat ortaya koymalarına yol açmıştır (Yetkin, 1965).

4.1.2.1.Samarra Camii (859-861)

Halife Mütevekkil tarafından 859-861 yılları arasında yaptırılmıştır. 240*156 m. plan ölçülerinde olan Samarra Camii dünyanın en geniş camii olup harim kısmı kibleye dik yirmi beş sahna bölünmüştür. Cami ziyaretleriyle birlikte 38000m²'lik bir alanı kaplamaktadır (Resim 4.8). Samarra Camii Suriye'deki camilerden birtakım özelliklerle ayrılır. Ortalama 15 m. yüksekliğinde ve 2.65 m. kalınlığında olan

kuşatma duvarları tuğladandır. Emevî kasırlarındaki kuleleri hatırlatan yarım daire biçimindeki dayanaklarla desteklenmiştir. Caminin kuzey tarafında, eski Babil zigguratlarına benzeyen Malviya adı verilen minare, etrafında bir rampanın dolandığı konik biçimli bir yapıdır (Resim 4.9), her kenarı 33 metre tutan, 3 metre yüksekliğinde kare bir taban üzerine kurulmuştur.



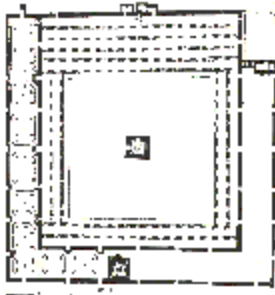
Resim 4.8. Avludan Görünüm (8)



Resim 4.9. Minare (9)

4.1.2.2. Tolunoğlu Camii (9.yy)

Tolunoğlu Ahmet tarafından 9.yy'da Kahire'de yaptırılan cami dikdörtgen planlı olup kendinden önceki camilerle benzer özellikler taşır (Şekil 4.4). Eni 123 metre boyu 140 metredir. Cami planı üç tarafı çifte revaklı bir avlu ile çevrili bir avlu ve beş bölümlü harim kısmından oluşur. Bütünüyle tuğladan olan ve alçıyla sıvanan caminin minaresi Samarra Camii'ndeki sarmal minareyi andırır (Resim 4.10) (Yetkin, 1965).



Şekil 4.4. Dikdörtgen Plan (Yetkin, 1965)



Resim 4.10. Sarmal Minare (10)

4.1.3.Fatımiler Dönemi (910-1171)

Fatımi sanatı, İslam sanatının doğusuyla batısı arasında, Abbasi ve Emevi sanatlarının yaygın etkisiyle Selçuklular egemenliğinde gelişen Doğu İslam sanatı arasında hem zaman hem de mekan açısından bir köprü vazifesi görür. Günümüze sınırlı sayıda eser bırakmış olan Fatımi sanatının bu örneklerle bakarak dahi görkemli bir sanat olduğu söylenebilir (Hillenbrand, 2005).

4.1.3.1.El Hakim Camii (990-1003)

El-Aziz tarafından 990'da temeli atılan cami, 1003'de tamamlanmıştır. Burada her şey Tolunoğlu Camii'ni hatırlatır (Sezgin, 1984). Kareye yakın geniş avlusu, kible duvarına paralel beş sahnı, hafifçe taşkın sivri kemerleri, küçük sütunların gömüldüğü tuğladan ayakları, kemerler arasındaki küçük açıklıkları ile cami Fatımî mimarisinin üstün örneklerinden birisidir (Resim 4.11). Bununla beraber kibleye paralel bu beş sahnı kesen bir orta sahn daha vardır ki mihrap önündeki yer bir kubbeyle örtülüdür. Bir T şekli vücuda getiren, kibleye bitişik sahnın her iki ucunda da ayrıca birer kubbe vardır (Yetkin, 1965).

Kuşatma duvarı taştan inşa edilmiş olması Kahire için yeni bir uygulamadır. Önceki camiler genellikle tuğladan yapılmaktaydı. Caminin iki minaresi, dekorları bakımından farklıdır; fakat pencerelerle frizlerin ve yazıların kat kat olması bakımından birbirine benzer (Yetkin, 1965).



Resim 4.11.Avlunun Genel Görünümü (11)



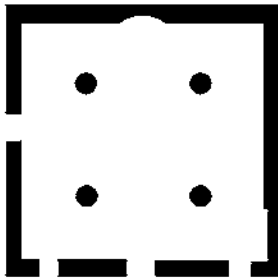
Resim 4.12.Avludan Kuzey Köşesinin Görünümü (12)

4.1.4.Karahanlılar Dönemi (840-1212)

Karahanlılar, Müslüman olan ilk Türk devletidir. İlk Karahanlı eserleri kerpiçten inşa edilmişken sonraları yapılarda tuğla kullanılmaya başlanmıştır. İlk camiler, ştuk adı verilen alçı süslemelerle süslenmiştir (Aslanapa, 1984).

4.1.4.1. Kışlak Hazara Camii (10.yy)

10. yy sonlarında Özbekistan Hazara’da inşa edilen cami (Resim 4.13) merkezî planlıdır. 15 m.ye 15 m. plan ölçülerinde olan caminin kubbesini dört ayak taşır (Şekil 4.5). Kerpiç ve tuğlanın birlikte kullanıldığı camide plan şekli, merkezi kubbesi ve dört yarım kubbesiyle Osmanlı camilerini hatırlatır (Aslanapa, 1984). Caminin duvarları ve ortadaki kubbeyi taşıyan ayaklar tuğladan inşa edilmişlerdir (Resim 4.14). Kemerlerden kubbeye geçiş köşe tromplarıyla sağlanmıştır (Resim 4.15) (Aslanapa, 1984).



Şekil 4.5. Plan Şeması (Aslanapa, 1984)



Resim 4.13. Genel Görünüm (13)



Resim 4.14. Kubbeyi Taşıyan Tuğla Sütun (14)



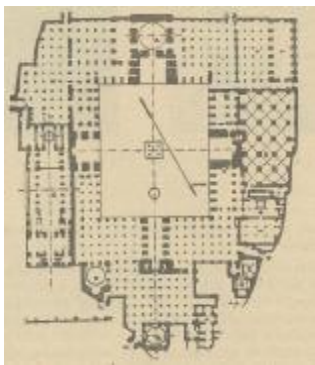
Resim 4.15. Köşe Trompu (15)

4.1.5.Büyük Selçuklular Dönemi (1040-1157)

Gazneliler'in yerine geçen Büyük Selçuklular kısa sürede İsfahan, Bağdat gibi önemli merkezleri ele geçirir, Alparslan'la birlikte Anadolu'ya girerler, Melikşah zamanında da en parlak günlerini yaşarlar. İmparatorluk bütün İran'a, Mezopotamya'ya, Suriye ve Anadolu'ya hakim olmayı başarmıştır. Selçuklu sanatında bu yayılışın etkileri kendini hissettirir. Selçuklular, İran'da Türk mimarisinde yaşanan daha önceki gelişmeleri değerlendirerek anıtsal cami mimarisinin tipolojisini ortaya koymuşlardır (Aslanapa,1984).

4.1.5.1.İsfahan Mescid-i Cuması

Abbasi halifesi El Mansur'un yaptırdığı avlulu ve çok sütunlu caminin yerinde Sultan Melikşah tarafından Nizamül Mülk'e yaptırılan cami, yıllar boyu çeşitli değişiklikler geçirerek günümüze kadar gelmiştir. Dört eyvanlı avlusu ve kubbeli revaklar ise Selçuklular döneminde yapılmıştır (Resim 4.16). Cami kuzeyden güneye 170 metre, doğudan batıya 140 metrelik bir alanı kaplar. Örtü sistemi eyvan ve kubbeyle örtülmüş kısımlar dışında sütunlar üzerine oturan tonozlar biçimindedir (Yetkin, 1965). Tamamı tuğladan inşa edilen camide dönemine göre ileri düzeyde bir teknoloji kullanılmıştır (Sezgin,1984). Caminin önemli özelliklerinden birisi, dört köşeden kubbeyle geçişi sağlayan mukarnasların öncüsü diyebileceğimiz kavsaralardır (Resim 4.19) (Yetkin, 1965).



Şekil 4.6.Plan Şeması (Yetkin, 1965) Resim 4.16.Avludan Eyvanların Görünüşü (16)



Resim 4.17.Harim Üzerindeki Kubbe (17)



Resim 4.18.Mihrap (18)



Resim 4.19.Kavsara (19)

4.1.6.Anadolu Selçukluları Dönemi (1077-1308)

Anadolu Selçukluları, Anadolu merkezli bir devlet kurup Büyük Selçuklular'dan daha uzun süre egemenliklerini korumuşlardır. Bu süre zarfında Anadolu'nun Türkleşmesi devam etmiş, daha önce Anadolu'da yaşayan Hristiyan halkların mirasıyla Büyük Selçuklular'ın sanatının kaynaşmasından doğan yeni bir sanat biçimi, Osmanlı mimarlığının kendine özgü üslubunu oluşturan yolu açmıştır. Anadolu Selçuklular'ı zamanında yapılan camilerin büyük bölümü çok ayaklı ulu cami tipindedir (Yetkin, 1984).

Anadolu Selçukluları mimarisinin belli başlı özellikleri yapı malzemesi olarak taşın kullanımı, sade bir mekan anlayışı ile ağaç ve taş işçiliğine dayanan süslemeciliktir. Nadiren yapı malzemesi olarak tuğla kullanılmıştır (Altun, 1988)

4.1.6.1. Niğde Alaaddin Camii (1210-1236)

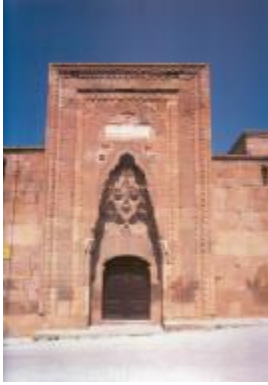
I. Alaaddin Keykubat devrinde, Beşare bin Abdullah tarafından 1223 tarihinde yaptırılan cami dikdörtgen planlıdır (Şekil 4.7.) İki sıra sütun ile üç sahna bölünen caminin plan ölçüleri 23 metreye 28 metredir. Klasik Selçuklu cami mimarisinin kendine has bütün yönlerini içinde barındıran bu caminin doğu cephesinde anıtsal bir cümle kapısı bulunur (Resim 4.21). Kuzeydoğusunda bulunan minarenin hemen yanında daha küçük ölçekli bir başka kapı daha bulunur. Orta bölümde bir aydınlatma feneri vardır. Güney cephesinde yan yana konumlanmış üç kubbe çeşitli motiflerle süslenmiştir (Resim 4.22). Niğde Alaaddin Camii bütün bu özellikleriyle, klasik unsurların bir arada kullanılması bakımından cami mimarisinde önemli bir yer tutar. (Aslanapa, 1989)



Şekil 4.7. Plan Şeması (Aslanapa, 1984)



Resim 4.20. Genel Görünüm
(Aslanapa, 1989)



Resim 4.21.Cümle Kapısı (20)

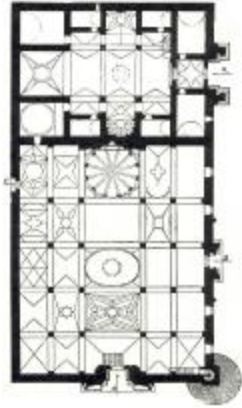


Resim 4.22.Kible Cephesi (21)

4.1.6.2. Divriği Ulu Camii (1229)

Sivas'ın güneydoğusundaki Divriği ilçesinde bulunan caminin mimarı Ahlatlı Hürrem Şah'tır. 1229 yılında Mengücekoğulları'ndan Ahmet Şah tarafından yaptırılmıştır. Plan şeması olarak Anadolu Selçuklu dönemi klasik plan tipindedir (Şekil 4.8). Darüüşşifa kısmı mihrap duvarının uzantısı olarak inşa edilmiştir. Caminin harim kısmında mihrap duvarına dik olarak sıralanmış beş adet sahn bulunmaktadır (Sezgin, 1984).

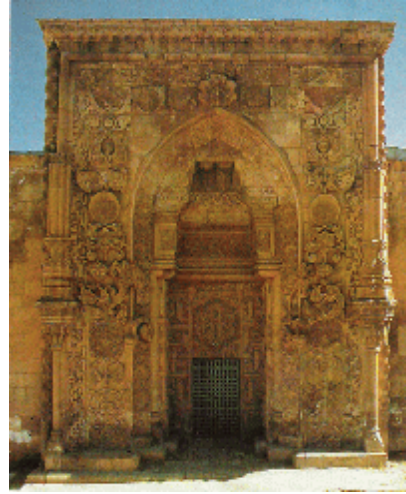
Caminin dış duvarları kâgirdir. Cami içindeki kolonlar sivri kemerlerle birbirine bağlanmıştır. Yapının en belirgin özelliği taçkapılarıdır (Resim 4.23). Özellikle kuzey taçkapısı süslemeleri diğer taçkapı süslemelerinden oldukça farklıdır. Süsleme öğelerinin olağan dışı boyutları ve diğer mimari öğeler yanında ön planda oluşları kuzey taçkapısı ve Şifahane taçkapısının İslam mimarlık tarihinde ayrıcalıklı bir yer edinmesini sağlamıştır. Bu üslup daha sonra hiçbir yerde sürdürülmemiş, bu da yapının mimarlık tarihinde oldukça özgün bir yeri olmasını sağlamıştır. Divriği Ulu Camii bu özellikleriyle geleneksel ifade tarzlarına bir meydan okuyuş olarak okunabilir (Kuban, 1997). Caminin sade mimarisiyle taçkapının dal, yaprak ve kıvrımlardan oluşan süslemeleri tezat teşkil etmektedir (Resim 4.24, Resim 4.25).



Şekil 4.8. Plan Şeması (Yetkin, 1965) Resim 4.23. Kuzey Cephesinden Görünüm (22)



Resim 4.24. Batı Taçkapısı (23)



Resim 4.25. Kuzey Taçkapısı (24)

4.1.7. Beylikler Dönemi

Anadolu Seçukluları'nın egemenliği, 13.yy'ın sonlarına dek devam etti. Bu tarihten sonra artan Moğol saldırıları ve baskısı sonucu Anadolu Seçukluları tarih sahnesinden çekildiler ve yerlerini Konya'da Karamanoğulları, Kütahya taraflarında Germiyanogulları, Egridir'de Hamidoğulları, Muğla taraflarında Menteşeoğulları, Kastamonu civarında Çandarogulları, Adana'da Ramazanoğulları, Birgi ve Selçuk taraflarında Aydınoğulları, Manisa'da Saruhanlılar, Elbistan'da Dulkadiroğulları, Bursa, İznik ve Söğüt civarında da Osmanogulları'na bıraktılar.

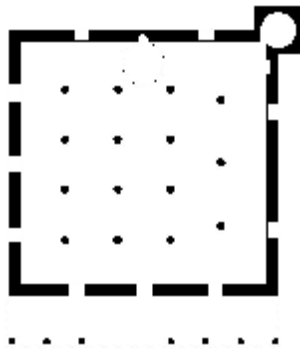
Selçuklular bilhassa 13.yy'ın ikinci yarısı içinde önemli eserler meydana getirmişlerdi. Beylikler Dönemi mimarisi olarak adlandırılabilen ve 14.yy'ı

kapsayan tarihi süreç, Selçuklular’dan kalan bu miras ile Osmanlı mimarisi arasında bir geçiş olarak nitelendirilebilir. (Sezgin,1984)

Anadolu Seçuklu dönemindeki camiler o dönemki İslam coğrafyasında görülen çok sütunlu cami tipindedir. Mekanın bilinçli bir şekilde ele alınışı, revaklı avlu, son cemaat yeri, taçkapıların daha sade hale gelmesi, camileri çevreleyen kalın beden duvarlarının pencere açıklıklarıyla ve çeşitli süslemelerle hafifletilmesi, kütsel bakımdan iç ve dış arasındaki uyumun sağlanması Selçuklu devri mimarisiyle Beylikler dönemi mimarisi arasındaki başlıca farklardır (Yetkin, 1965).

4.1.7.1.Birgi Ulu Camii (1312)

Aydınoğulları devrinden kalan Birgi Ulu Camii 1312 tarihinde Aydınoğlu Mehmet Bey tarafından inşa ettirilmiştir. Kare planlı olan caminin kuzey tarafında bugün ortadan kalkmış olan son cemaat yeri bulunur (Şekil 4.9). Harim kısmında mihrap duvarına dik beş adet sahn vardır. Bu sahnlar kolonlarla birbirinden ayrılır. Kırmızı ve mavi renkli sırlı tuğlalardan örülmüş olan minaresi, caminin güney batı köşesinde yer alır ki bu minareler için alışılmış bir yer değildir. Birgi Ulu Camii, son cemaat yeri ve üslubundaki sadeliği ile Beylikler Dönemi’nde başlayan yenileşme hareketinin en önemli örneklerinden birisidir (Yetkin, 1970).



Şekil 4.9. Plan Şeması



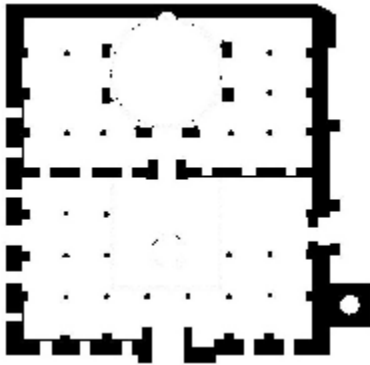
Resim 4.26. Kuzey Cephesi (25)



Resim 4.27.Minare (26)

4.1.7.2.Manisa Ulu Camii (1366)

Saruhanogullarından İlyas Bey tarafından 1366 tarihinde yaptırılmıştır. Boyu 36.55 metre eni 32.95 metredir. Mihrabın hemen önünde bulunan kubbe sekizgen plana oturur (Şekil 4.10). Harim kısmı ve revaklı avlu aynı plan şemasında inşa edilmiştir. Kubbenin olduğu kısım avluda boş bırakılmıştır. Mekan kurgusu açısından Manisa Ulu Camii Birgi Ulu Camii'nin geliştirilmiş halidir (Sezgin, 1984).



Şekil 4.10.Plan Şeması (Yetkin, 1965)



Resim 4.28.Genel Görünüm (27)



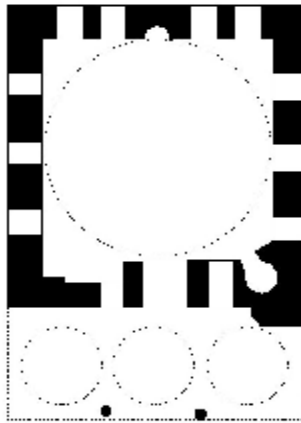
Resim 4.29.Minber ve Kubbe (28)



Resim 4.30.Taçkapı (29)

4.1.7.3.İbni Neccar Camii (1353)

Çandaroğulları tarafından 1353 yılında Kastamonu’da yaptırılmıştır. Cami küçük ölçeklidir. Son cemaat yeriyle birlikte 8.5 metreye 12 metre plan ölçülerindedir. Kubbenin yüksekliği 9.5 metredir. Son cemaat yeri üç kubbelidir. İbni Neccar Camii’nin en önemli özelliği merkezi mekan anlayışını yansıtmasıdır (Şekil 4.11). Kendinden sonra yapılan pek çok caminin planlamasını etkilemiştir. Bu camiler arasında Firuzağa Camii ile Manastır’daki Yeni Cami, Üsküp’teki Süleyman Paşa Camii sayılabilir (Sezgin, 1984).



Şekil 4.11.Plan Şeması (Yetkin, 1965)



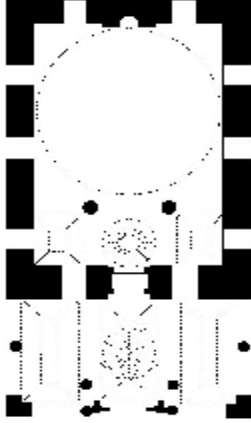
Resim 4.31.Genel Görünüm (30)

4.1.8.Osmanlı İmparatorluğu Dönemi

Osmanlı İmparatorluğu, 600 yıldan uzun sürmüş bir imparatorluktur. Küçük bir beylik olarak tarih sahnesine çıkmış, sonra gelişerek imparatorluk mertebesine yükselmiştir.

4.1.8.1.İznik Yeşil Cami (1392)

Beylik dönemine ait olan, Çandarlı Hayrettin Paşa tarafından yaptırılan eser 1392 yılında tamamlanmıştır. Cami statik tutarlılığı ve biçimsel güzelliği bakımından Osmanlı mimarlığının erken örneklerindendir (Başkan,1990). Kubbeyle örtülü merkezi mekan anlayışına göre planlanmıştır (Şekil 4.12). Kubbe çapı 11 metredir ve duvarlar üzerine baklavalı kasnakla oturtulmuştur. Cami, tek kubbeli camilerde iç mekanı genişletme yolundaki denemelerin Osmanlı mimarisindeki ilk örneklerindendir (Çoruhlu, 2000). Strüktürün formu ve mekanı belirlemesiyle İznik Yeşil Cami, ileride görülecek olan klasik devir camilerinin öncüsü kabul edilir (Sezgin, 1984). Duvarları sarı kireçtaştan yapılan caminin minaresi yeşil, sarı ve turkuaz renkli tuğla ve çinilerle kaplıdır (Resim 4.33).



Şekil 4.12. Plan Şeması (Yetkin, 1965)



Resim 4.32. Gn. Görünüm (Aslanapa, 1986)



Resim 4.33. Minare (31)

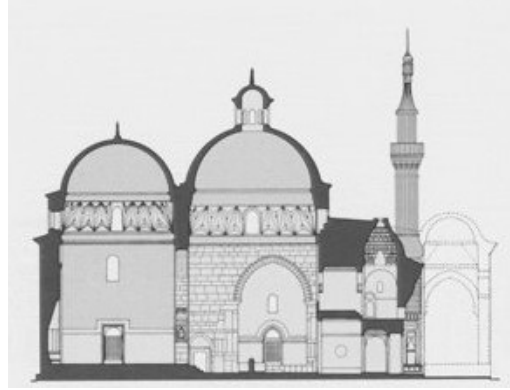
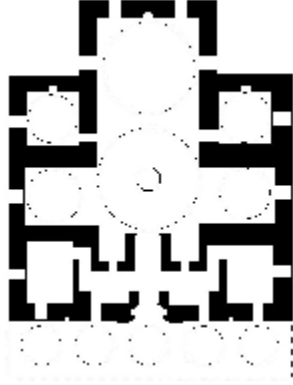


Resim 4.34. Mihrap ve Minber (32)

4.1.8.2. Bursa Yeşil Cami (1421)

1421 yılında Çelebi Mehmet tarafından mimar Hacı İvaz'a yaptırılan cami beylik dönemine aittir. Yapı ters T planlı camilerdendir (Şekil 4.13). Orta sahn iki kubbe tarafından örtülür. Gerideki kubbe diğerinden daha yüksektir ve üzerinde bir de fener bulunur (Şekil 4.14). Yanlarda ise doğu ve batı yönlerinde iki adet eyvanla bu eyvanların güneyinde ve kuzeyinde birer oda bulunur. Camide daha önceki camilerde olduğu gibi ezici bir anıtsallık görülmez. Taş işçiliği diğer Osmanlı eserlerine göre yüksek seviyededir (Resim 4.35, Resim 4.36) (Sezgin, 1984). On metre yüksekliğindeki tamamen çini kaplı mihrabın orta kısmı beş köşeli firuze, beyaz, altın rengi hat işlemleriyle oldukça zengin biçimde süslenmiştir (Diez,

Aslanapa, 1955). Binanın iç duvarları yerden iki metre yüksekliğe kadar altıgen şekilli yeşil çinilerle kaplıdır (Resim 4.37).



Şekil 4.13. Plan Şeması (Yetkin, 1965) Şekil 4.14. Kesit



Resim 4.35. Pencere (33)



Resim 4.36. Taçkapı (34)



Resim 4.37. Orta Sahndan Mihraba Bakış (35)

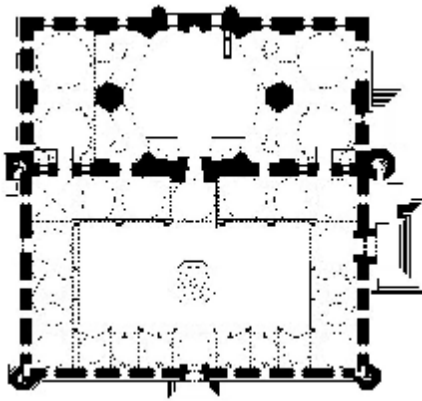
4.1.8.3.Üç Şerefeli Cami (1437-1447)

1437-1447 tarihleri arasında II. Murat tarafından Edirne’de yaptırılan cami Osmanlı mimarisinde klasik devrin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Mimarı Kemalettin’dir. Camide ters T plan tipiyle ulu camilerdeki plan tipinin bir sentezi görülür (Şekil 4.15). Çapı 24 metre, yerden yüksekliği ise 28.4 metre olan kubbe altıgen şeklindeki iki büyük ayakla taşınmaktadır. Cami ismini üç şerefeli olan en yüksek minaresinden almıştır (Resim 4.38) (Aslanapa, 1989).

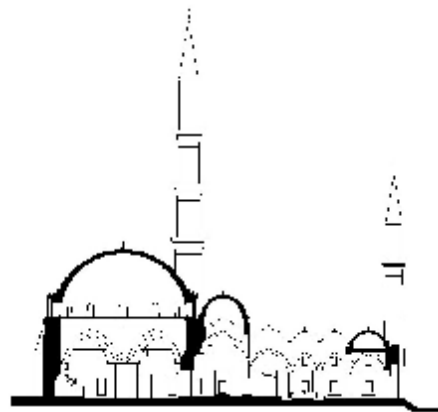
Camiler için diğer kubbelerden daha büyük ve onlara hakim bir kubbeyle örtülü geniş ve anıtsal bir iç mekan fikri, ilk kez Üç Şerefeli Cami’de ortaya çıkmıştır. Ayrıca ortasında şadırvan olan revaklı avlusu (Resim 4.39) ve bu avlunun dört köşesine yerleştirilen minareleriyle, kendinden sonraki camiler için örnek oluşturmuştur (Aslanapa, 1989).

Yanlarda iki altıgen ayak üzerine, duvarlar boyunca ise sivri kemerler üzerine oturan kubbe bu geniş iç mekanı tanımlar. Caminin beden duvarlarında kesme küfeki taşı, minarede ise beyaz mermer ve tuğla kullanılmıştır.

Ortasında şadırvan bulunan geniş revaklı avlu cami ile bir bütünlük arz eder. Revaklı avluya üç taraftaki taçkapılardan girilir (Resim 4.40 (36)). Bunlardan kuzey kısımdaki taçkapı diğer taçkapılardan daha büyüktür.



Şekil 4.15. Plan Şeması (www.archnet.org)



Şekil 4.16. Boyuna Kesit
(www.archnet.org)



Resim 4.38.Genel Görünüm
(Aslanapa, 1989)



Resim 4.39.Şadırvanlı Avlu (36)



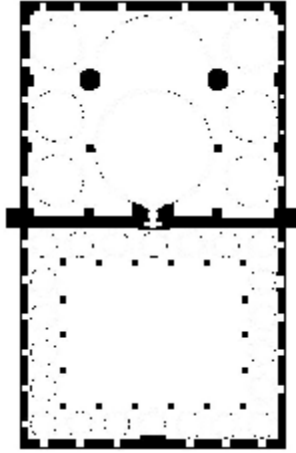
Resim 4.40.Güney Taçkapısı (37)

4.1.8.4.Fatih Camii (1463-1473)

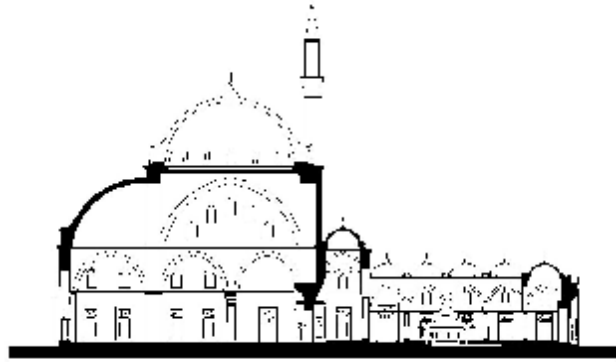
Fatih Sultan Mehmet tarafından mimar Sinan-ı Atik'e yaptırılan caminin inşaatı 1463-1473 yılları arasında tamamlanmıştır. Cami, eski bir kilisenin harabelerinin bulunduğu bir tepe üzerinde inşa edilmiştir. Cami, 1776 yılındaki depremde büyük hasar görünce padişah III. Mustafa mimar Tahir Ağa'ya şimdiki binayı yaptırmıştır. Avlunun revak duvarları, beden duvarlarının bir kısmı, taç kapı ve mihrap ilk camiden kalmadır (Sezgin, 1984).

Fatih Camii, medreseler, darüüşşifa, imaret, hamam, kervansaray, türbe ve kütüphane gibi yapılardan oluşan bir külliyeinin merkezinde yer alır.

Fatih Camii'nde merkezi mekan, mihrap tarafına ilave edilen yarım kubbeye büyütülmüştür (Şekil 4.17) Bu sayede Üç Şerefli Cami'deki plan şeması geliştirilmiştir. Cami tümüyle kesme taştan olup kubbesi tuğladan yapılmıştır. Minareler, Üç Şerefeli Cami'yle karşılaştırıldığında daha sadedir (Resim 4.41) (Aslanapa, 1989).



Şekil 4.17. Plan Şeması
(Yetkin, 1965)



Şekil 4.18. Boyuna Kesit (www.archnet.org)



Resim 4.41. Genel Görünüm (38)



Resim 4.42. Kubbe ve Kible Duvarı
(39)

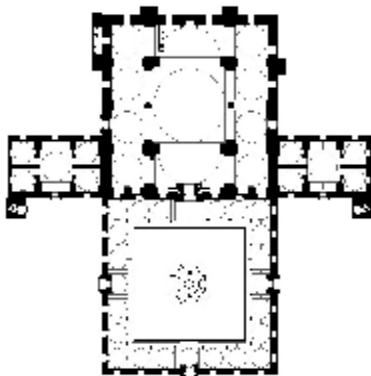
4.1.8.5.Bayezid Camii (1505)

İstanbul'da Hürriyet Meydanı'nda yer alan cami, 1505 yılında Sultan II.Bayezid tarafından mimar Hayrettin Ağa'ya yaptırılmıştır. Bayezid Camii ile birlikte imaret, hamam, mektep ve medrese de inşa edilmiştir ancak bu yapıların bir araya getirilmesinde bir düzen gözetilmediği için bu yapılar toplamına külliye demek zordur (Sezgin, 1984).

Harim ve avlu kısmı, birbiriyle aynı boyutlarda iki adet kareden oluşmuştur. (Şekil 4.19) Bayezid Camii, klasik Osmanlı mimarisinde Fatih Camii'nden sonra gelen safhayı temsil eder. Fatih Camii'nde mihrap üzerine gelen yarım kubbenin simetriği avlu tarafına eklenmiştir (Resim 4.43) (Sezgin, 1984).

Kare planlı bir kasnağın üzerine oturan büyük orta kubbenin çapı 18 metredir (Resim 4.44). Kare planın köşelerinde yer alan büyük ayakların arasında iki adet somakiden sütun vardır. Yan galerileri taşıyan sivri kemerler bu ayakların üzerine oturur. Yarım kubbeler ana kubbeye göre güney kuzey aksında simetriktir. Ana kubbe yirmi adet yarım daire kemerli pencereyle donatılmıştır (Yetkin, 1970).

Ortasında şadırvan bulunan avlu, her biri beş adet sivri kemerli dört revak tarafından çevrelenmiştir (Resim 4.45). Bayezid Camii klasik devrin ilk örneği olmasına rağmen basık yarım kubbeleri ve henüz piramidi andırmayan görünümüyle gelişimini tamamlamamıştır (Yetkin,1965).



Şekil 4.19.Plan Şeması (www.archnet.org) Resim 4.43.Genel Görünüm (40)



Resim 4.44. Ana Kubbe (41)



Resim 4.45. Şadırvanlı Avlu (42)



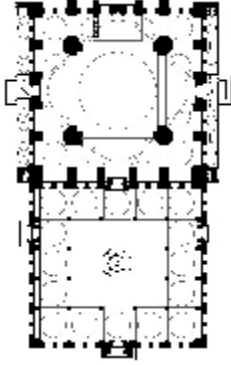
Resim 4.46. Mihrap ve Minber (43)

4.1.8.6. Şehzade Camii (1547)

Kanuni Sultan Süleyman tarafından 1547 yılında Mimar Sinan'a yaptırılan caminin yanında tabhane, mutfak ve medrese bulunur. Kubbenin çevresi dört yarım kubbe tarafından çevrelenen camide bu sayede simetrik ve merkezi plan gerçekleştirilmiş, daha geniş bir harim kısmı elde edilmiştir (Şekil 4.20) (Yetkin, 1965).

Çapı 19 metre, yerden yüksekliği ise 37 metre olan kubbe dört kalın ayak üzerine oturtulmuştur. Ana kubbe yükü, kemerle ayaklara, oradan da daha küçük kemerlerle duvarlara aktarılır (Resim 4.47). Ana kubbenin oturduğu kare kasnağın dört köşesindeki ağırlık kuleleri kemerlerin açılmasını engeller, aynı zamanda caminin kütsel olarak piramidal bir görünüm almasına yardımcı olurlar (Yetkin, 1965).

Şadırvanlı avlunun dört tarafı sivri kemerli revaklarla çevrelenmiştir (Resim 4.48). Minareler, avluyla harimin birleştiği yerde iki tarafta yer alır.



Şekil 4.20. Plan Şeması (www.archnet.org) Şekil 4.21. Batı Cephesi (Yetkin, 1965)



Resim 4.47. Kible Duvarı (44)



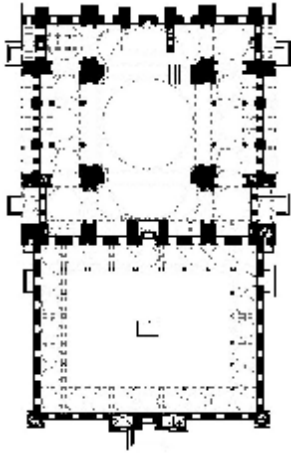
Resim 4.48. Şadırvanlı Avlu (45)

4.1.8.7. İstanbul Süleymaniye Camii (1557)

Mimar Sinan'ın en önemli eserlerinden olan Süleymaniye Camii 1557 yılında Kanuni Sultan Süleyman zamanında inşa edilmiştir. Caminin bir parçası olduğu Süleymaniye Külliyesi'nde ayrıca dört adet medrese, sıbyan mektebi, hamam, türbeler, bimarhane, darüzziyafe, tabhane ve darüşşifa bulunmaktadır. Harim kısmı 69 metreye 63 metre plan ölçülerindedir (Yetkin, 1965).

Caminin kütesel kompozisyonunda, iç mekan ve dış görünüş arasında bir bütünlük kurmak amaçlanmıştır. Caminin iç mekan yapısı dış görünüşte bütün incelikleriyle yansıtılmıştır (Aslanapa, 1986).

Şehzade Camii'nde dört yarım kubbeyi deneyen Sinan, Süleymaniye Camii'nde tekrar iki yarım kubbeye dönmüştür (Şekil 4.22). Bunun sebebi dört yarım kubbenin kütleli yayvanlaştırması nedeniyle esas kubbenin etkisini azaltmasıdır (Sezgin,1984). Camide iki yarım kubbe mihrap aksı üzerinde yer alır (Resim 4.50). İnce mermer sütunların taşıdığı yan sahnlar ise beşer kubbeye örtülmüştür (Resim 4.51). Kubbenin çapı 27.25 metre, yerden yüksekliğiyse 53 metredir. Kaidesinde otuz iki adet pencere bulunur. Şadırvanlı avlu her kenarı yedişer kubbeli revaklı avlu ile çevrelenmiştir (Resim 4.52) (Sezgin, 1984).



Şekil 4.22.Plan Şeması (www.archnet.org)



Resim 4.49.Genel Görünüm (Aslanapa, 1986)



Resim 4.50.Kuzey Yarım Kubbesi (46)



Resim 4.51.Yan Sahn (47)



Resim 4.52.Şadırvanlı Avlu (48)

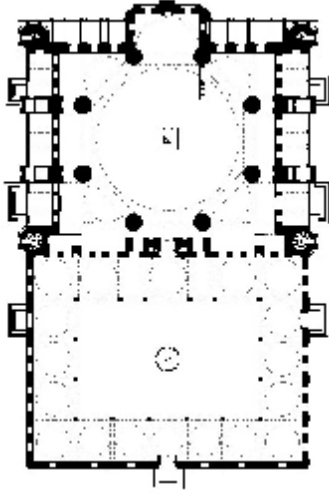
4.1.8.8.Edirne Selimiye Camii (1575)

1575 yılında II. Selim tarafından yaptırılmıştır. Sinan'ın en olgun döneminin eseri olan cami, Osmanlı Mimarisi'nin de doruk noktasını teşkil etmektedir. Dikdörtgen planlı olan cami (Şekil 4.23) sıbyan mektebi, darülhadis ve medreselerden oluşan Selimiye Külliyesi'nin bir parçasıdır (Sezgin, 1984).

Merkezi mekan düzenlemesinin en önemli örneklerinden olan caminin kubbe çapı 31.28 metredir (Resim 4.54). Köşelerinde birer adet çeyrek kubbe bulunan kubbe sekiz ayağa oturtulmuştur. Kubbe, cami kütlesi içinde diğer yardımcı öğelere baskın konumdadır (Yetkin, 1965).

Dış görünüşte ağırlık kulesi, payanda ve yardımcı kubbe gibi elemanlar yok denecek kadar az sayıdadır. Cami, farklı açılardan iki, üç ve dört minareli olacak biçimde zengin perspektifler sunmaktadır. Sinan bu camiyle, ana kütlenin etrafına dizilen dört adet minareyle, kavramsal bir alan ve birlik yaratmayı amaçlamıştır (Ülgen, 1996). İç mekandaki sekiz adet ayak, kütlenin dışında da devam ederek yarım kubbelerin karşı koyma kuvvetinden mahrum kalan kubbenin yan baskısını karşılayan ağırlık kulelerini oluşturur (Yetkin, 1970).

Minber ve mihraptaki mermer işçiliği üst seviyededir (Resim 4.56). Hünkar mahfilinin duvarlarıyla kıble duvarı çinilerle kaplıdır. Cümle kapısı mermerden yapılmış olup üst kısmı mukarnaslıdır.

Şekil 4.23. Plan Şeması (www.archnet.org)Resim 4.53. Genel Görünüm
(Aslanapa, 1989)

Resim 4.54. Kubbeden Görünüm (49)



Resim 4.55. Kible Duvarı (50)



Resim 4.56. Minber (51)

4.1.8.9.Sultan Ahmet Camii (1609-1617)

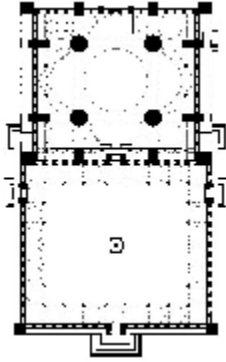
Sultan I. Ahmet tarafından Sedefkâr Mehmet Ağa'ya yaptırılan caminin inşaatı sekiz sene sürmüştür. Caminin kubbesi 23.5 metre çapında 43 metre yüksekliğindedir. Harim kısmı ise 64m.x72 m. plan ölçüsülerindedir (Yetkin, 1970). Altı minareli ilk cami olan Sultan Ahmet Camii külliyesiyle birlikte İstanbul'un en büyük camiidir (Resim 4.57).

Cami planı geniş bir revaklı avlu ve ona eş boyutlu bir ibadet mekanından oluşmaktadır (Şekil 4.24). Dış avlu zemininden basamaklarla yükseltelen yapıya mermer merdivenlerle çıkılmaktadır. Kubbe dört adet fil ayağı üzerine oturur. Bu fil ayaklarının çapı 5 metredir ve aşağıdan yukarıya dek yivlidir.

Sivri kemerli dört yarım kubbenin her biri üçer eksedra ile genişletilmiştir. Bu sayede hem iç mekan daha büyük bir hacme kavuşmuş hem de mekanın sert çizgileri yumuşatılmaya çalışılmıştır. Beş sıra hâlinde aşağıdan yukarıya doğru uzanan toplam 260 adet pencere hem caminin iç mekânını aydınlatır hem de kütle etkisini azaltıp hafiflemesini sağlar (Resim 4.58) (Sezgin, 1984).

Sedefkâr Mehmet Ağa, Mimar Sinan'dan devraldığı fikirleri bu camide ileri götürme imkânını bulmuştur. Cami, pencereler, kemer sistemi, dış görünüş ve oranlar açısından yeni fikirler ortaya sürmekte ve bunda da başarılı olmaktadır. (Aslanapa, 1989). İç mekan, küresel biçimlerin uygulanmasıyla kazandığı akıcılığı dış görünüşünde kubbelerin uyumlu istifinde de belli eder.

Cami süslemeler bakımından oldukça zengindir (Resim 4.59). Üst kattaki mahfilleri kaplayan çiniler, Topkapı sarayından sonraki en zengin çini koleksiyonudur. Hünkâr mahfili altın yaldızlı çinilerle kaplıdır. Kapı ve pencere kanatları sedef işlemelidir (Aslanapa, 1989).



Şekil 4.24. Plan Şeması (www.archnet.org) Resim 4.57. Genel Görünüm (52)

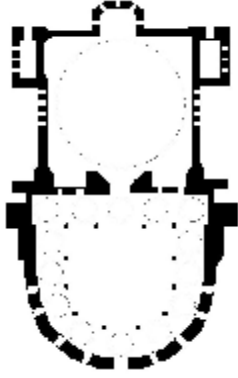


Resim 4.58. Kubbe (53)

Resim 4.59. Çini Panolardan Detay (54)

4.1.8.10. Nur-u Osmaniye Camii (1748-1755)

Lale Devri eserlerinden olan caminin inşaatına Sultan I. Mahmut zamanında başlanmış Sultan III. Osman zamanında tamamlanmıştır. Mimarı Mehmet Ağa olan cami Barok ve Rokoko sanatının etkilerini gösteren ilk büyük eserdir. Caminin 27.75 metre çapındaki kubbesi dört büyük kemere oturur. Mihrap kısmı kütlenin dışına doğru yarım kubbeyle örtülü küçük bir çıkıntı yapar (Şekil 4.25). Hünkâr mahfiline Eminönü Yeni Cami ve Sultan Ahmet camilerinde olduğu gibi uzun bir rampayla çıkılır. Revaklı avlu yarım oval şeklinde poligonaldır (Resim 4.61) (Aslanapa, 1989). Mihrap, minber ve silmeleri Barok üslupta oldukça sanatkârane bir üslupla yapılmış olan caminin yazıları da dönemin tanınmış hattatlarına aittir (Öz, 1997). Süslemenin bolluğu göze çarpar. Deniz kabukları, dalgalı yay kemerler, çeşitli biçimlerdeki sütun başlıkları ve ağırlık kuleleri Türk Barok üslûbunun ilk örneklerindendir (Resim 4.62).



Şekil 4.25. Plan Şeması (Aslanapa, 1989)



Resim 4.60. Genel Görünüm (55)



Resim 4.61. Poligonal Avlu (56)



Resim 4.62. Ağırılık Kulesi (57)

4.1.8.11. Nusretiye Camii (1826)

Sultan II. Mahmut zamanında yaptırılan caminin mimarı Krikor Amira Balyan'dır. Ampir üslûbun ilk ve başarılı örneklerinden birisidir. Fakat burada uygulanan Ampir üslûp Avrupa'dakinin tekrarı olmaktan ziyade Türk zevkiyle yorumlanmış biçimdir. Kubbe dört kemer üzerine oturur. Mihrap bölümü yarım daire biçiminde küçük bir çıkıntı yapar. Kubbe yüksekçe bir kasnak üzerine oturur, etrafı dört adet kuleyle çevrelenmiştir. Kasnın pencereleri, şebekeleri ve silmeler Türk Ampir üslûbunu yansıtır (Aslanapa, 1986).



Resim 4.63. Genel Görünüm (58)



Resim 4.64. Ağırlık Kulesi (59)

4.1.8.12. Dolmabahçe Camii (1855)

Garabet Balyan tarafından tasarlanan Dolmabahçe Camii'nin asıl adı Bezm-i Âlem Valide Sultan Camii'dir. Dolmabahçe Sarayı'nın güneyinde yer alır. Cami, tek kubbeye örtülü kare planlı bir harim kısmıyla önünde yer alan iki katlı dikdörtgen planlı hünkâr mahfilinden oluşur. İki adet minaresi kuzey yönünde, hünkâr mahfilinin iki yanında yer alır. Kubbenin dört köşesinde süslü küçük kubbeleriyle ağırlık kuleleri bulunur (Resim 4.67). Camide Rönesans, Barok ve Osmanlı mimarisine ait öğeler bir arada kullanılmıştır (Aslanapa, 1986).



Resim 4.65. Genel Görünüm (60)



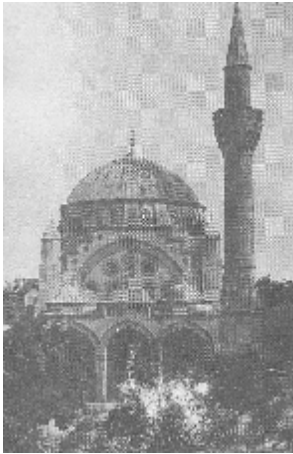
Resim 4.66. Kible Duvarı (61)



Resim 4.67.Ağırlık Kulesi (62)

4.1.8.13.Bostancı Camii (1913)

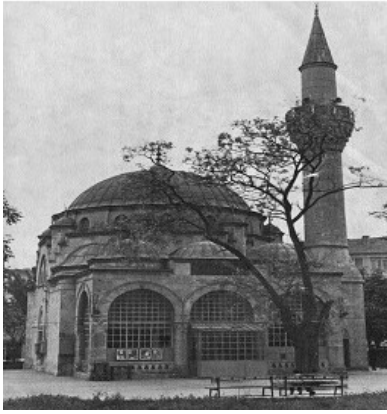
Mimar Kemalettin Bey tarafından tasarlanan Bostancı Camii tek kubbeyle örtülü bir harim, harime bitişik üç kubbeli bir son cemaat yeri ve bir minareden oluşur. Sekizgen kasnağa oturan kubbe kurşunla kaplanmıştır. Kubbenin dört köşesinde birer kule yükselir. Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi akımı içinde değerlendirilen caminin iç mekanında süsleme öğeleri olarak çinilere ve rumi kalem işi motiflerine rastlanır (www.boyutpedia.com).



Resim 4.68.Genel Görünüm (Sözen, 1984)

4.1.8.13.Amine Hatun Camii (1924)

Mimar Kemalettin Bey tarafından tasarlanan cami İstanbul Kartaltepe’de bulunur. Tek kubbeyle örtülen harim, üç kubbeli son cemaat mahalli ve minareden oluşan cami Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi anlayışı içinde inşa edilmiştir.



Resim 4.69.Genel Görünüm (Aslanapa, 1986)

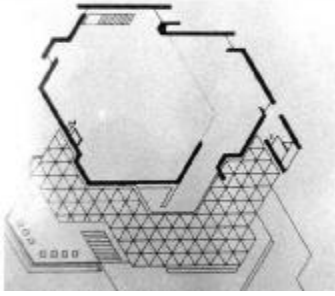
4.1.9.Cumhuriyet Dönemi**4.1.9.1.Etimesgut Camii (1964)**

1964 yılında ibadete açılan caminin mimarı Cengiz Bektaş’tır. Ankara’ya on altı kilometre uzaklıktaki bir askeri garnizon sınırları içerisinde yer alır. Proje sahibi Türk Silahlı Kuvvetleri’dir.

İki yolun kesiştiği eğimli bir arazide konumlanan cami harim, minare ve abdesthane kısımlarından oluşur.

Harim bölümü, planda açılı duvarlarla sınırlandırılmıştır (Şekil 4.26). Bu duvarlar arasında dikey açıklıklar bulunur. Camiye doğal ışığın alındığı bu beş adet açıklık beş vakit namazı simgeleri. Mihrap, bir tarafı şeffaf açıklık şeklinde bir niştir. Mihrabın karşısında girişi vurgulayan bir asma kat vardır. Caminin minaresi ana gövdeye bitişik üzeri açık bir merdiveni andırır. Caminin çatı örtüsü ile beden

duvarları arasında 50 santimetre genişliğinde tamamen şeffaf bir bant yer alır (Resim 4.71) (www.mimarizm.com).



Şekil 4.26. Plan Şeması



Resim 4.70. Genel Görünüm (63)



Resim 4.71. İç Mekan ve Minber (64)

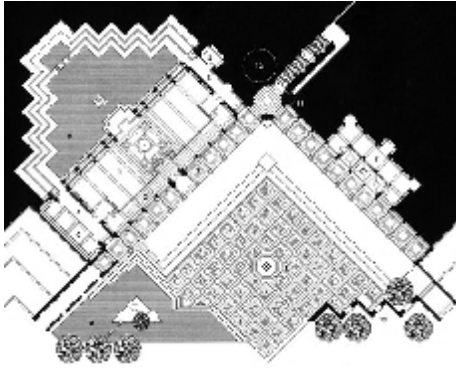
4.1.9.2. Türkiye Büyük Millet Meclisi Camii (1989)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Camii, milletvekilleri, meclis çalışanları ve idari görevlilerin ihtiyaçları doğrultusunda Behruz Çinici ve Can Çinici tarafından tasarlanmıştır. 450 kişi kapasiteli olan cami ile mimarları 1995 yılı Ağahan Ödülü'nü kazanmışlardır (Çinici, 1999).

Güney kuzey ekseninde uzanan cami üç ana kısımdan meydana gelir (Şekil 4.27). Bunlar güneydeki zemin kotunun altında yer alan bahçe, dikdörtgen biçimli harim ve kuzeyde yer alan yine üçgen biçimli ön avludur. Ön avlu üç taraftan revaklarla kuşatılmıştır. Minaresi olmayan camide ayrıca bir kitaplık bulunmaktadır.

Harim kademeli bir piramitle örtülüdür (Resim 4.72). Piramidi oluşturan kirişlerin arasından iç mekana doğal ışık alınır (Resim 4.73). Mihrap zemine gömülü ve içinde bir havuz bulunan bahçeye bakan tamamen şeffaf bir niştir (Resim 4.74).

Cami, Erken İslam mimarisinden etkilenmiştir. Anıtsallıktan uzak bir biçimlenmeye sahip olan caminin minaresi bir servi ağacıyla sembolize edilmiştir. Havuzlu bir bahçeye açılan kible duvarı bugünkü anlayışın aksine saydamdır. Güney yönündeki bu bahçe araştırmacılar tarafından cennet metaforu olarak nitelenen İslam bahçesine gönderme yapar (Çinici,1999).



Şekil 4.27. Plan Şeması (Çinici,1999)



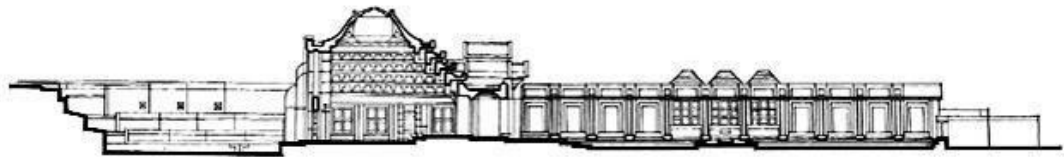
Resim 4.72. Kademeli piramit (65)



Resim 4.73. İç Mekan (66)



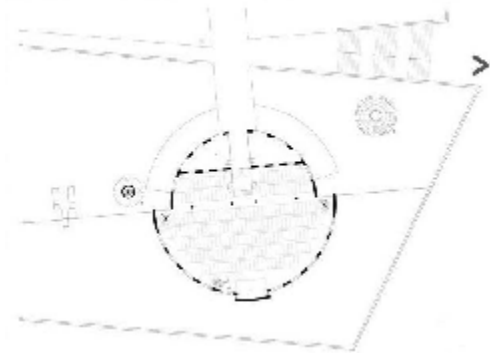
Resim 4.74. Kible Cephesi (67)



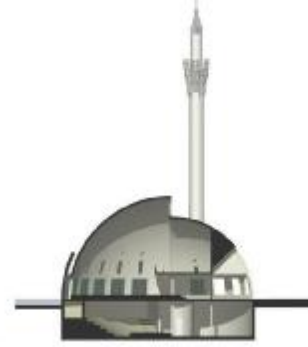
Şekil 4.28. Boyuna Kesit (Çinici,1999)

4.1.9.3.Yeşilvadi Camii (2003)

İstanbul Ümraniye’de projelendirilen Yeşilvadi Camii’nin mimarı Adnan Kazmaoğlu’dur. 300 kişilik harim, 250 kişilik konferans salonu, kütüphane, çeşitli sosyal aktivite birimleri ve avlusuyla küçük bir külliye meydana getiren caminin ana gövdesi arsanın yarısını kaplayan bir su kütlesi üzerine yerleştirilmiştir (Şekil 4.29). Caminin kütlesi çapı 25 metre olan yarım küreden elde edilmiştir. Kütleden yapılan çeşitli boşaltmalarla mahfil, son cemaat mahalli, taçkapı, giriş mekanı, mihrap ve ana mekana açılan pencereler elde edilmiştir. Cami avlusuna güneş saati kadranı işlenerek minare gölgesinin güneş saati işlevi görmesi sağlanmıştır (Şekil 4.32) (Kazmaoğlu, 2003).



Şekil 4.29. Plan Şeması (Kazmaoğlu, 2003)



Şekil 4.30. Kesit (Kazmaoğlu, 2003)



Şekil 4.31. Genel Görünüm (Kazmaoğlu, 2003)



Şekil 4.32. Vaziyet Planı (Kazmaoğlu, 2003)



Şekil 4.33.Giriş Cephesi (Kazmaoğlu, 2003)

4.2.Adana Kent Merkezindeki Cami Örnekleri Ve Bu Camilerin Tipolojik Gelişimi

4.2.1.Akça Mescit (1409)

Adana'nın en eski Türk yapısı olarak bilinen Akça Mescit Ulucami Mahallesi'nde yer almaktadır. Eseri Ağcabey adlı bir Türkmen ağası yaptırdığı için bu isimle anıldığı sanılmaktadır (Anonim, 1983). İnşa kitabesi olmayan yapının inşa tarihi, giriş kapısının etrafındaki bezemelerde bulunan karşılıklı iki kuş figürüne dayanılarak hesaplanmıştır (Resim 4.75). Kuş figürünün bir tanesi ebced hesabıyla 406 rakamına tekabül etmekte, iki kuş figürü bulunmasından dolayı yapının inşa tarihi olarak 812 Hicri bulunmakta, bu da miladî takvimde 1409 yılına karşılık gelmektedir (Anonim, 1983). Minaresi 19.yy'da yıkılmış, sonraki tarihlerde çeşitli onarımlar geçirmişse de 1998 Adana depreminde tekrar yıkılmıştır, mescit en son 2004 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilmiştir (Ramazanoğlu, 2006).

Kare planlı bir şemaya sahip olan mescidin tabanı 10 metreye 10 metre plan ölçülerindedir (Şekil 4.30). Yüksek kasnaklı bir kubbe ile örtülmüş olan mescit dışarıdan bir türbeyi anımsatır (Resim 4.76). Kubbe çemberi taban alanını oluşturan karenin içinde kaldığından dolayı pandantifler dışarıdan belli olmaktadır (Anonim, 1983).

Giriş kapısı kuzey cephesinde olan mescidin batı ve güney cephelerinde altta iki adet yukarıda bir adet kemerli olmak üzere üçer pencere bulunur. Pencereilerin etrafında söveler vardır. Mermerden inşa edilmiş olan giriş kapısı süslemeleriyle dikkat çeken bir özelliktedir (Resim 4.77). Kapının etrafı bir sıra mukarnas işlemeli bordürle, iki sıra bitkisel motifler işlenmiş sövelerle ve en dışta da silmelerle çevrelenmiştir. Basık kemerli olan kapının hemen üzerinde sivri kemerli ayna kısmı bulunur. Bitkisel motiflerle çevrelenen ayna kısmının köşelerinde iki adet rozet, iç kısmında ise mescidin onarımına ilişkin kitabe yer alır.

Sivri kemerli olan mihrap nişinin etrafı dışta mukarnas içte ise geometrik kabartmalı işlemlerle çevrelenmiştir. Nişin köşelerindeki sütunçeler bitkisel bezemeli olup köşelikleri rozet süslemelidir.

Giriş kapısının ve mihrap nişinin etrafındaki zengin işlemler Selçuklu üslûbunu yansıtır niteliktedir (Resim 4.79) (Ramazanoğlu, 2006).



Resim 4.75. Kuş Figürleri



Şekil 4.34. Plan Şeması (Kırkıl, 2008)



Resim 4.76. Genel Görünüm



Resim 4.77. Giriş Kapısı



Resim 4.78.Mihrap



Resim 4.79.Mihrap Bezemesinden Detay

4.2.2.Yağ Camii (1501)

Yağ Camii, Ali Münif Caddesi üzerinde konumlanır.

Bitişigindeki medreseyle beraber bir külliye oluşturan Yağ Camii, Ramazanoğlu Halil Bey'in emriyle 1501 yılında kiliseden camiye çevrilmiştir (Anonim, 1983). Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde yapıdan Eski Cami adıyla söz edilmektedir. Fakat cami şimdiki adını hemen önünde kurulan yağ pazarından almıştır (Anonim, 1983). Yağ Camii camiye çevrildikten 57 sene sonra Piri Paşa tarafından medrese kısmının eklenmesiyle külliye haline getirilmiştir.

Yağ Camii Külliyesi'ni oluşturan yapılar mimari kompozisyonları, yapım teknikleri ve büyüklükleri açısından farklıdır. Bu da külliye genelinde bir üslûp birliği oluşmasını engellemiştir. Minare ise 1525 yılında yapılmıştır. Cami, ulu cami plan tipinde inşa edilmiştir (Şekil 4.35).

Kiliseden çevrilen kısım kiremit çatılıdır. Bu kısım Piri Paşa tarafından yaptırılan ulucami plan tipindeki ibadet mekanıyla birleşerek caminin harim kısmını oluşturur. Caminin güney kısmındaki ibadet mekanının önünde bir son cemaat yeri bulunur.(Resim 4.80) Son cemaat yeri dikdörtgen planlı olup 19.5 metre uzunluğunda 5 metre genişliğindedir. Düz çatılı beş adet sütuna oturan dört adet kemer tarafından taşınır. Giriş kapısının (Resim 4.81) iki yanında kemerli açıklıklar bulunur (Resim 4.82). Bunlar sonradan ahşap doğramalarla kapatılmıştır. Dikdörtgen planlı olan harim kısmı kible duvarına dikey dört sıra sütun dizisiyle beşik tonozlarla örtülü beş adet sahna ayrılır (Resim 4.83) .

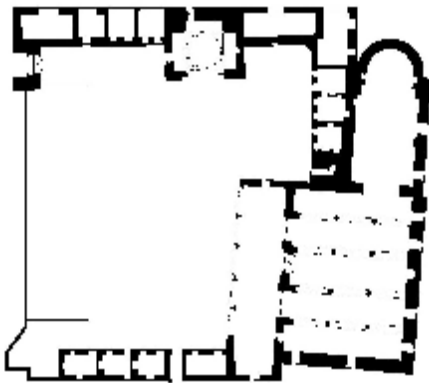
Harimde süsleme öğeleri yer almaz. Bununla birlikte minber kısmı süsleme açısından hassas bir işçiliğe sahiptir (Resim 4.84, Resim 4.85).

Harim ve son cemaat yeri teras çatılıyken, diğer kısımlar kırma çatılı olup alaturka kiremitle kaplanmıştır.

Doğu cephesindeki apsisi meydana getiren çıkıntı ile caminin planlaması birbirine zıt özelliklerdedir. Bu da daha önceden kilise olan yapının doğu kısmı dışında yıkılarak bugünkü haliyle inşa edildiğini göstermektedir (Anonim, 1983).

Taç kapı 8.5 metre yüksekliğinde olup anıtsallığı nedeniyle caminin sade mimari anlayışıyla zıtlık gösterir (Resim 4.86).

Aynı avlu içinde yer alan medrese Piri Paşa tarafından 1558 yılında yaptırılmıştır. Medrese büyük dersane, mutfak, yatakhane ve çeşitli oda kısımlarından oluşur. Dersane kısmı eyvan biçimlidir ve kare planlı olup kubbeyle örtülmüştür (Resim 4.87), yüksekliği yaklaşık 5 metre olan basık kemerin etrafı silmelerle çevrelenmiştir. Saçak taştan yapılmış olup küçük payandalarla desteklenmiştir. Saçağın hemen altında işçiliği üstün nitelikli kabartmalar bulunur (Resim 4.88). Dershanenin iç kısmındaki döner merdivenle üst kattaki küçük hücreye ulaşılır. Doğu tarafındaki hücreler dükkân olarak kullanıldıkları mimari özelliklerini kaybetmişlerdir. Ancak 2006 yılında yapılan restorasyonla bu hücrelere sahte kapı ve pencereler eklenerek diğer yapılarla uyum kazanmaları sağlanmıştır (Resim 4.89). Dershanenin kubbesi alaturka kiremit kaplıdır, hücrelerse beşik tonozludur.



Şekil 4.35. Plan Şeması (Kırkıl, 2008)



Resim 4.80. Son Cemaat Mahalli



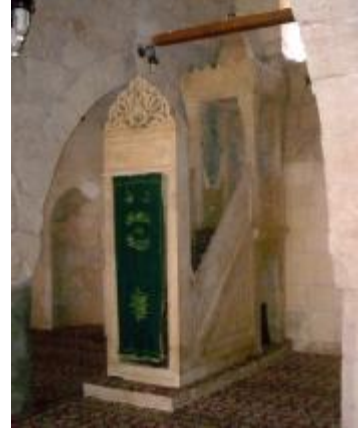
Resim 4.81.Giriş Kapısı



Resim 4.82.Kemerli Açıklık



Resim 4.83.Harimden Görünüm



Resim 4.84.Minber



Resim 4.85.Minber Taçkapısından Detay



Resim 4.86.Taçkapı



Resim 4.87.Dershane



Resim 4.88.Saçağın Altındaki Süslemeler

Resim 4.89.Eskiden Dükkân Olarak
Kullanılan Hücreler

4.2.3. Ulucami (1513-1541)

Adana'nın tarihî camileri içinde en büyüğü olan Ulucami, Ulucami Mahallesi'nde Kızılay Caddesi üzerinde yer alır. Ulucami Külliyesi'nin bir parçası olan cami, külliyei oluşturan diğer yapılar olan türbe, medrese çeşme ve “Vakıf Sarayı” olarak da bilinen Ramazanoğlu Konağı ile bir bütünlük oluşturur.

Ulucami adını, ulucami plan tipinden alır (Şekil.4.36). Bu tipteki camiler çok ayaklı taşıyıcı sisteme sahiptirler. Ortada genellikle bir avlu ve etrafında revaklar, harim kısmı ya da medrese hücreleri yer alır. Ayrıca enine gelişen plan anlayışına sahiptirler.

Çeşitli kaynaklarda camiden Ramazanoğlu Camii, Halil Bey Camii, Cami-i Cedid-i Halil Bey, Cami-i Cedid olarak da söz edilmektedir (Ramazanoğlu, 2006).

Caminin üç adet kitabesinden bir tanesi doğu taç kapısının üzerinde, bir tanesi minberin üzerinde, bir tanesi de batı taç kapısı üzerinde yer alır (Çam, 1988). Bu kitabelerden caminin yapımına 1513 yılında Ramazanoğlu Halil Bey tarafından başlandığı, 1541 yılında da Pirî Mehmet Paşa tarafından tamamlandığı anlaşılmaktadır (Anonim, 1983).

Caminin kuzeyinde revaklı avlu, doğusunda türbe, batısında hazîre bölümü, kuzeybatısında ise ana binadan mimarî ve inşâî açıdan farklı olan ve mukarnaslı bir kubbeye taçlanan dikdörtgen planlı bir kütle bulunur. Bu kütle için daha eski tarihli bir yapıya ait olduğu düşünülmektedir (Anonim, 1983).

Camiye doğu ve batıdaki iki adet taç kapıdan geçilerek girilmektedir. Doğuda yer alan taç kapı avluya açılırken batıda yer alan taç kapı ise önce daha erken tarihli olduğu düşünülen binanın içindeki bir dehlize, daha sonra ise avlunun batı kısmındaki revaklı son cemaat kısmına açılmaktadır.

Avlunun batı ve kuzey kısımları revaklı son cemaat mahalleriyle çevrelenmiştir (Resim 4.91, Resim 4.92). Güneyinde ise üç kemerli girişi olan harim kısmı yer alır (Resim 4.93). Avlu, siyah ve beyaz mermerlerle çeşitli geometrik kompozisyonlar oluşturacak biçimde kaplanmıştır.

Caminin beden duvarları içten sıvalı dıştan sıvasızdır. Duvar kalınlıkları harim bölümünde 1.5 metre, son cemaat mahallinde ise 0.95 metredir. Zemin ahşap döşemidir.

Caminin harim kısmı 11.4 metreye 23.3 metre plan ölçülerindedir. Harim, kible duvarına paralel uzanan dört adet sütunun taşıdığı on adet sivri kemerle iki sahna ayrılmıştır (Resim 4.94). Mihrap önünde yer alan mekan, geçişin pandantiflerle sağlandığı bir kubbeye örtülüyken diğer kısımlar çapraz tonozlarla örtülmüştür. Kasnağı siyah ve beyaz mermerden alması olarak inşa edilen mihrap önü kubbesi, on iki kenarlı bir kasnağın üzerine oturur ve kurşunla kaplanmıştır (Resim 4.95, Resim 4.96). Her kenarda sivri kemerli birer pencere bulunur. Kemerlerin beden duvarlarına oturduğu kısımlarda Korent düzeninde devşirme sütun başlıkları kullanılmıştır.

Mekanın beden duvarlarının 1.75 metreye kadar olan kısmı çinilerle kaplanmıştır (Resim.4.97). İznik Çinisi olarak bilinen çiniler 16.yy'dan kalmadır. Sadece 16.yy çinilerinde görülen “kabarık mercan kırmızısı” harim kısmındaki çinilerde de görülebilir.

Kible duvarında, mihrabın sağında ve solunda olmak üzere her birinde dört adet pencere bulunan iki pencere sırası vardır. Alt sırayı dikdörtgen, üst sırayı ise kemerli pencereler oluşturur. Doğu ve batı beden duvarlarında ise ikişer adet kemerli pencere bulunur. Doğudaki pencereler türbe bölümüne, batıdakiler ise dikdörtgen planlı mekana bakar.

Harimin kuzey kısmında avludan geçişi sağlayan üç adet kemerli açıklık bulunur. Siyah, beyaz ve sarı renkli taşlardan örülmüş olan bu kemerler içte mukarnas işlemeli bordürlerle, dışta ise geometrik işlemeli bordürlerle çevrelenmiştir (Resim 4.98). Bu çerçeve, soldaki kemerin zeminle birleştiği yerden başlayıp sağdaki kemerin zemine oturduğu yere kadar uzanır. Geometrik işlemeli bordür ise kabarık silmelerle sınırlandırılmıştır (Resim 4.99). Harim bölümünün kuzey cephesini oluşturan kemerli duvar yukarıda taştan payandalarla desteklenen saçakla sonlanır. Kapılar ahşaptan imal edilmiş olup kahverengiye boyanmıştır. Müezzin mahfili bu üç kapı boyunca uzanır. İnce ahşap sütunlara oturan mahfil iri baklava dilimli desenlerle, hançer biçimli ve boğumlu sarkıtlarla süslenmiştir (Çam, 1988).

Harimin batı tarafında 3 metreye 11.2 metre plan ölçülerinde dikdörtgen planlı bir mekan bulunur (Resim 4.100). İki tam ve bir yarım kubbe ile örtülmüş olan bu mekân, kapı ve pencerelerle doğusunda kalan harime, kuzeydeki son cemaat mahalline ve batıdaki hazire bölümüne bağlanır. Bu bölümün eskiden Ramazanoğlu Bey'in maiyetiyle birlikte harimden ayrı namaz kıldığı bir yer olduğu düşünülmektedir (Çam, 1988).

Son cemaat mahalli, kuzeyde iki sıra, batıda ise tek sıra kubbeye örtülüdür. Revaklar, toplam on dokuz adet birbirinden farklı sütuna oturan sivri kemerlerin taşıdığı kırmızı alaturka kiremit kaplı kubbeler tarafından örtülmüştür (Resim 4.101). Bu kubbeler sekiz kenarlı kasnaklara oturur ve alemleri mermerden imal edilmiştir. Kuzeydeki ve batıdaki açıklıkların karşısında birer adet sivri kemerli pencere bulunur. Bu pencereler dıştan düz atkıdır ve üzerlerinde hafifletme kemerleri vardır.

Caminin güneydoğu ucunda yapılmış olan türbe 5.5 metreye 6.1 metre plan ölçülerindedir. Giriş ve sandukaların bulunduğu iki kısımdan meydana gelen türbenin altında kuzeydeki bir merdivenle inilen mumyalık bölümü vardır. Buradaki on altı kabristandan üçü kullanılmıştır. Giriş kısmı çapraz tonozlarla, sandukaların olduğu bölümse kubbeyle örtülmüştür. Girişin hemen karşısındaki duvarda dairesel planlı bir mihrabiye bulunur (Resim 4.102). Siyah ve beyaz taşlarla oluşturulan mihrabiye, kabartmalı bordürlerle çevrelenmiştir. Sivri kesimli ve kurşun kaplı yüksek kubbe, on iki kenarlı bir kasnak üzerine oturur, her kenarda bir adet revzen pencere yer alır (Resim 4.103). Mihrap önü kubbesinin aksine türbe kubbesinin yapımında alması teknik kullanılmamıştır.

Sandukaların bulunduğu bölümün duvarları çinilerle kaplanmıştır. Sandukalar Ramazanoğlu Halil Bey’le Pirî Paşa’nın oğulları olan Mehmet Bey ve Mustafa Bey’e aittir (Çam, 1988). 16.yy’a ait çinilerle kaplanmış olan sandukaların baş kısmında, çiniye işlenmiş kitâbeler bulunur.

Türbe bölümünün avluya bakan kısmında, eyvan biçimindeki girişin önünde dört adet mermer sütuna oturan sivri kemerlerin taşıdığı büyük bir saçak yer alır (Resim 4.104). Sütun başlıklarının mukarnas işlemeli olması bu saçığın camiye sonradan ilave edildiğini düşündürmektedir (Resim 4.105). Çünkü camideki diğer sütunlarda mukarnas işleme bulunmaz (Ramazanoğlu, 2006).

Türbenin güney ve doğu cephelerinde bulunan pencereler saçığa kadar uzanan bir niş içerisinde yer alır (Resim 4.106). Nişin en üst kısmı mukarnas işlemelidir. Pencereler sağda ve solda siyah ve beyaz, aşağıda ve yukarıda ise yalnızca beyaz mermerden örülmüş söveler içinde bulunur (Resim 4.107). Bu sövelerin üstünde siyah, beyaz ve sarı mermerden dalgalı biçimde örülmüş düz bir bant pencereyi süsler.

Caminin batısında yer alan, batı taçkapısı ve tek revaklı son cemaat mahallindeki kapıyla ulaşılan bölüm, üç kubbeli bir dehliz ve bu dehlizin kuzeyinde yer alan her biri değişik tonozlarla örtülü üç adet mekandan oluşur (Resim 4.108). Eski bir yapının kalıntıları üstüne inşa edilmiş izlenimi veren batı kısmında duvarların örülmesinde tuğla caminin diğer kısımlarına göre daha yoğun kullanılmıştır. Dış boyutları 11.2 metreye 14.8 metredir. Dehliz bölümü bir adet

pencereyle hazireye, üç adet hücre de birer adet pencereyle Kızılay caddesine açılır. Bu pencerelerden bir tanesi sivri kemerli bir niş içinde yer alan çeşmenin üzerindedir. Bir diğeri ise dışarıdan süslü bir çerçeve içine alınmıştır. Sarı, siyah ve beyaz mermerden söveler tarafından çevrelenmiştir. Dehlizi örten iki kubbe revaklı son cemaat mahallini örten kubbelerle aynı oranlardadır fakat üçüncü kubbe bu iki kubbeden oldukça farklıdır (Resim 4.109). Irak bölgesi için karakteristik olan mukarnaslı kubbenin alt kenarında karşılıklı olarak ağızlarını açmış iki ejderha ve üç adet hayat ağacı motifi bulunur (Aslanapa, 1984).

Batıdaki taç kapı doğudaki taçkapıdan gerek malzeme gerekse mimarî anlayış bakımından farklı özellikler gösterir. Tamamen Osmanlı üslûbuna göre inşa edilmiş olan batı taçkapısı kesme taştandır (Resim 4.110). Giriş kapısı yanlarda gri mermerden sövelerle, üstte ise gri ve beyaz mermerden dalgalı geçmelerle örülmüş, kilit taşı siyah mermer olan basık kemerle çevrelenmiştir. Kapının her iki yanında üzerleri mukarnas işlemeli küçük mihrabiyeler bulunur. Yukarıda dendanlarla ve silmelerle çevrelenen nişi saran kemerler içte Bursa kemeri, dış kısımda ise sivri kemer şeklindedir. Sivri kemerin köşelerinde kum saati başlıklı sütunçeler işlenmiştir. Kapının hemen üzerinde 1541 tarihli kitabe yer alır (Anonim, 1983).

Doğudaki taçkapının çerçevesi sarı, siyah ve beyaz mermerlerin almasıyla teknikte örülmesiyle inşa edilmiştir, kilit taşı ise beyaz mermerdendir (Resim 4.111). Nişin üzeri dilimli yarım kubbe biçimindeki mukarnasla örtülüdür. Mukarnası oluşturan küçük kubbelerin kabartma şeklindeki motiflerle süslenmesi Orta Asya’da sık rastlanan bir süsleme tekniğidir (Ramazanoğlu, 2006) (Resim 4.112). Kapı boşluğu herhangi bir söve ya da kemerle çevrelenmez. Yalnız kapı boşluğunun üst kısmında dendan motifli birbirine geçme şeklinde örülmüş sarı, siyah ve beyaz mermerden bir kuşak bulunur.

Caminin kuzeydoğu köşesinde bulunan kesme taştan minare sekiz köşelidir ve kare şeklinde bir kaidenin üzerinde yükselir (Resim 4.113). Minarenin gövdesi ikisi düğümlü beşi düz siyah taştan yedi kuşakla ve orta kısmında, her bir yüzde bir tane olacak şekilde kabartma silmelerle yapılmış sağır kemerlerle süslüdür. Mukarnaslı konsolların üzerinde genişleyen şerefe bölümü, sekiz adet küçük ve ince

sütuna oturan kemerlerin taşıdığı metal bir örtüyle örtülmüştür. Minare armut biçimindeki dilimli bir külahla sonlanır.

Çokgen planlı mihrap nişinin iç yüzeyi tamamen çini kaplanmıştır (Resim 4.114, Resim 4.115). Etrafı her iki yanda sütunçelerle, üst kısımda ise mukarnasla bezenmiştir (Resim 4.116). Kemerı dendan motifli siyah ve beyaz mermerden dalgalı geçme şeklinde örülmüş olan nişin etrafı iç kısımda üç taraflı, siyah düğümlü bordürlerle çevrelenmiştir (Resim 4.117). Bu düğümlü tezyinat kuşağının çevresinde mermer silmelerden bir başka kuşak daha bulunur. Siyah düğümlü bordürün daire biçimli düğüm noktalarından alt kısımda olanlara kırmızı beyaz taşlarla kakma tekniğiyle oluşturulan geometrik motifler yerleştirilmiştir. Yan tarafta bulunan kartuşlar bitkisel bezemeler, geometrik desenler ve kandil motifleriyle süslenmiştir. Üst kısımdaki kartuşta ise hadis yazılıdır (Ramazanoğlu, 2006). Kartuşun her iki yanında kabaralar bulunur.

Siyah ve beyaz mermerden yapılmış olan minber, siyah üçgen çerçeve içinde kalan geometrik bezemeler dışında oldukça sade bir görünüme sahiptir (Resim 4.118). Bu geometrik motifler sarı, siyah, kırmızı ve lacivert taşlar kullanılarak meydana getirilmiştir. Mukarnas işlemlerle, kartuş içindeki inşa kitabesiyle süslenmiş olan sembolik minber kapısı dendanlarla sonlanır. Kapı kanatlarına geometrik motifler işlenmiştir. Korkuluk, siyah mermerden ince bir bant şeklinde köşkten aşağı devam edip sembolik kapının mukarnas işlemlerine dek uzanır. Mukarnas başlıklı sütunlarla taşınan köşk kısmının kubbesi dilimli kubbe şeklindedir.



Şekil 4.36. Plan Şeması (Kırkıl, 2008)



Resim 4.90. Genel Görünüm



Resim 4.91. Avlunun Genel Görünümü



Resim 4.92. Son Cemaat Mahalli



Resim 4.93. Harim Kapıları



Resim 4.94. Harimin Görünüşü



Resim 4.95. Mihrap Önü Kubbesi



Resim 4.96.Mihrap Önu Kubbesi



Resim 4.97.Beden Duvarındaki Çini



Resim 4.98.Giriş Kapısı



Resim 4.99.Bordürden Detay



Resim 4.100.Dikdörtgen Planlı Mekan



Resim 4.101.Son Cemaat Mahalli



Resim 4.102. Mihrabiye



Resim 4.103. Türbe ve Kubbesi



Resim 4.104. Avludaki Saçak



Resim 4.105. Mukarnaslı Sütun Başlığı



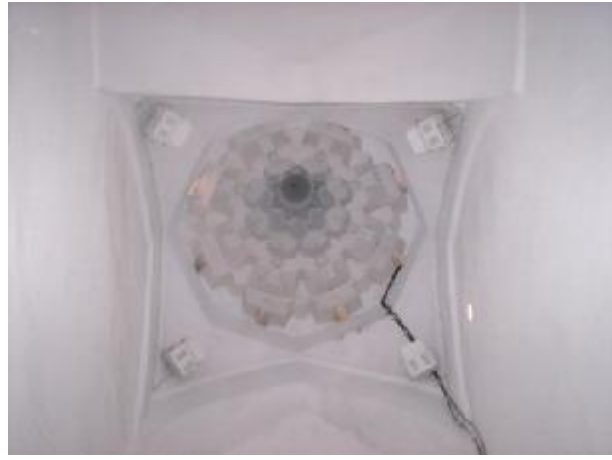
Resim 4.106. Doğu Cephesindeki Pencere



Resim 4.107. Güney Cephesindeki Pencere



Resim 4.108.Batı Kısımındaki Dehliz



Resim 4.109. Mukarnaslı Kubbenin Altın Görünüşi



Resim 4.110.Batı Taçkapısı



Resim 4.111.Doğu Taçkapısı



Resim 4.112.Doğu Taçkapısındaki Mukarnas



Resim 4.113.Minare



Resim 4.114. Mihrap



Resim 4.115. Çini Kaplı Mihrap Niş



Resim 4.116. Mukarnaslı Bezeme



Resim 4.117. Düğümlü Bordür



Resim 4.118. Minber



Resim 4.119. Minber Taçkapısı

4.2.4. Kemeraltı Camii (1548)

Abidin Paşa Caddesi üzerinde Küçük Saat Meydanı'nda yer alan Kemeraltı Camii Savcıoğlu Camii olarak da bilinir. Savcıoğlu Hacı Mustafa isimli bir hayırsever tarafından 1548 yılında yaptırılmıştır. Zamanında caminin yanında bir medrese bulunduğu söylene de 1970'li yıllarda meydanın yapımı sırasında çevredeki diğer binalarla birlikte yıkılmıştır (Altay, 1965).

Kare planlı, tek mekanlı planlamaya uygun olarak inşa edilen caminin kuzey ve doğu kısımlarında ikişer kubbeyle örtülü son cemaat yerleri bulunur (Şekil 4.37). Kubbeleri kiremitle kaplı olan caminin batı cephesinde yer alan giriş kapısı geniş açıklıklı sivri kemer biçimindedir (Resim 4.121). Yapının sade mimari anlayışına uygun olarak inşa edilmiş olan minare caminin kuzeydoğu köşesindedir (Resim 4.122). Minare, mihrap ve batı cephesindeki pencere düzeni klasik Osmanlı mimarisinin özelliklerine uygun olarak inşa edilmiştir (Ramazanoğlu, 2006). Batı cephesinde bir bölümünde iri mukarnas bezeme bulunur (Resim 4.123).

Mermerden yapılmış olan minber ve mihrap, yanlış miadahale örneği olarak altın yaldız ve yağlı boyayla boyanmıştır. Mihrap nişi poligonal olup mukarnasla örtülmüştür (Resim 4.124, Resim 4.125). Basamaklı niş kemerinin her iki yanında kabartmalı rozetler ve servi motifleri bulunur. Minber mermerden yapılmış olup taçkapısı basık kemerlidir (Resim 4.126). Her iki tarafındaki korkuluklar ve korkulukların altındaki üçgen biçimli kısım bitkisel motiflerle bezenmiştir. Köşk kısmı mukarnas başlıklı sütunlarla yükseltilmiş, minberi örten külah kısmı ise kabartmalarla çevrelenmiştir (Resim 4.127).



Şekil 4.37. Plan Şeması (Kırıl, 2008)



Resim 4.120. Caminin Kuzey Cephesi



Resim 4.121. Giriş Kapısı



Resim 4.122. Minare



Resim 4.123. Mukarnaslı Bezeme



Resim 4.124. Mihrap



Resim 4.125. Mukarnaslı Bezeme



Resim 4.126.Minber



Resim 4.127.Minberin Köşk Kısım

4.2.5.Hasan Ağa Camii (1558)

Hasan Kethüda Camii olarak da bilinen Hasan Ağa Camii Alidede Mahallesi 8. sokak ile Sarıyakup Mahallesi 19. sokağın kesişiminde bulunur. Kitabesi olmayan ve vakfiyesine göre 1558 yılında Hasan Ağa tarafından yaptırılmış olan cami, Adana'da Osmanlı klasik devir mimarisinin özelliklerini taşıyan tek eser olması bakımından önem taşır (Şekil 4.38) (Altay, 1965). Cami 1998 depreminde büyük hasar görmüş, son yapılan restorasyonla büyük ölçüde özgün mimari karakterine kavuşmuştur.

Revaklı bir avlusu bulunan (Resim 4.129) caminin kuzey kısmında son cemaat yeri bulunur (Resim 4.130). Üstü üç adet tuğla örgü kubbe ile örtülü olan son cemaat yeri, dört adet mukarnas başlıklı masif mermer sütunun taşıdığı üç adet sivri kemerle üç bölüme ayrılmıştır (Resim 4.131). Giriş kapısının sağ ve sol kısımlarında birer adet söveli, lokmalı demir parmaklıklı simetrik pencere (Resim 4.132), soldaki pencerenin yanında da yarım kubbe örtülü bir mihrabiye bulunur (Resim 4.133).

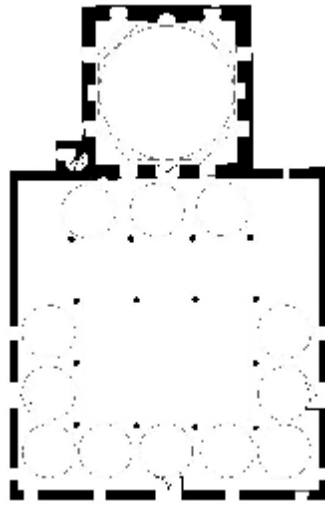
10,7 metreye 10,6 metre plan ölçülerinde olan harim kısmı, geçişleri köşe çeyrek kubbelerle sağlanan sekizgen biçiminde yüksek kasnaklı bir kubbe ile örtülüdür (Resim 4.134). Kubbe aynı zamanda, kesme taş kullanılarak inşa edilmiş olan beden duvarlarına sekiz adet kemerle oturur (Resim 4.135). Tuğla örülü olan

kubbe üst kısımdan oluklu kiremitle kaplanmıştır. Harim kısmındaki kemerlerin üzengitaşları mukarnalıdır (Resim 4.136).

Giriş kapısı kuzey cephesinde süslemeleriyle göze çarpan bir öğedir (Resim 4.137). Basık kemerli kapıyı çevreleyen kuşak mermerdendir. Basık kemer, siyah ve beyaz mermerle kırmızı somaki mermerden birbirine geçmeli biçimde inşa edilmiştir (Resim 4.138).

Üst kısmı mukarnasla biten mihrap nişi çokgen planlıdır (Resim 4.139, Resim 4.140). Mihrap nişinin yüzeylerinin kaplanmasında siyah, beyaz mermerle kırmızı somaki kullanılmıştır. Bu renkli yüzeyler altta ve üstte mermer silmelerle, sağ ve sol kısımlardaysa mukarnas başlıklı sütunçelerle çevrelenmiştir. Mihrap nişinin kemeri yine giriş kapısında olduğu gibi üç renk taşın dalgalı biçimde birbiri içine geçmesiyle örülmüştür. Nişin dış çerçevesini sağda ve solda birer adet sütunçe, yukarı kısımda ise geniş bir silme oluşturur. İç kısımdaki çerçeve ise kakma tekniğiyle işlenmiş olan iki ince siyah mermer sırasıyla belirlenir.

Mermerden yapılmış olan minberin süslenmesinde yine üç ayrı renk mermer kullanılmıştır (Resim 4.141). Minber kapısı basık kemerli olup mukarnaslı kornişle sonlandırılmıştır (Resim 4.142). Minberin korkuluklarının altında siyah ve kırmızı mermerle çeşitli geometrik şekiller kakılmıştır. Minberin köşk kısmı mukarnas başlıklı küçük sütunlar üzerinde yükselen taştan kubbeyle örtülmüştür.



Şekil 4.38. Plan Şeması (Kırıl, 2008)



Resim 4.128. Kuzeybatı Görünüşü



Resim 4.129. Revaklı Avlu



Resim 4.130. Son Cemaat Mahalli



Resim 4.131. Son Cemaat Mahallindeki Sütun



Resim 4.132. Girişin Yan Tarafındaki Pencere



Resim 4.133. Mihrabiye



Resim 4.134. Kubbenin Görünümü



Resim 4.135. Kubbe Kemerleri



Resim 4.136. Mukarnas Başlıklı
Üzengitaşı



Resim 4.137. Giriş Kapısı



Resim 4.138. Kapı Kemerinden Detay



Resim 4.139. Mihrap



Resim 4.140. Mihraptaki Mukarnaslı Bezeme



Resim 4.141. Minber



Resim 4.142. Mukarnaslı Taçkapı Bezemesi

4.2.6. Mestanzade Camii (1682)

Kendi adını taşıyan mahallede bulunan cami Debboy Caddesi üstündedir. Mestanzade Hacı Mahmut Ağa tarafından 1682 tarihinde inşa ettirilmiştir. Vakfiyede caminin yanında bir de medrese bulunduğu kayıtlıdır fakat medrese yıkıldığı için günümüze kalamamıştır (Ramazanoğlu, 2006).

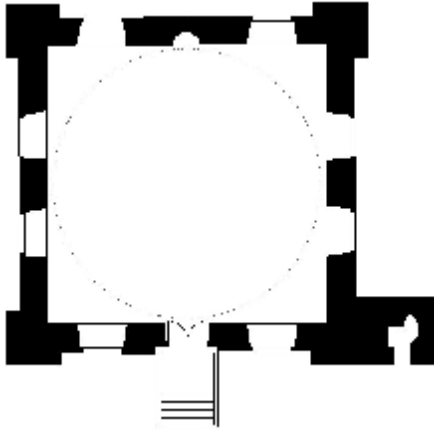
Büyükçe bir bahçenin içinde kalan cami mimarî açıdan 19.yy özelliklerine sahiptir. Bunlar camide son cemaat yerinin bulunmaması, cami kütesinin yükseltilmesi, zemin kotuna yaklaşan büyük pencereler ve mimari oranlar gibi özelliklerdir (Resim 4.143) (Ramazanoğlu, 2006).

Cami kare plan üzerine oturan tek kubbeden oluşur (Şekil 4.39). 13.5 metreye 13.5 metre ölçülerinde olan kütlenin köşeleri plasterlerle belirginleştirilmiştir (Resim 4.144). 1948 yılında yol yapım çalışması nedeniyle yıkılan eski minarenin yerine yapılan minare kuzeybatı köşesinde yer alır (Resim 4.145) (Ramanazoğlu, 2006). Cami, bir bodrum katıyla yükseltilmiştir (Resim 4.146). Ancak yolun zamanla yükselmesi yüzünden caminin döşeme kotu yol seviyesinin altında kalmıştır (Ramanazoğlu, 2006).

Her cephede sivri kemerli sövelerle çevrili iki adet pencere bulunur (Resim 4.147). Ayrıca saçağın hemen altında yine sivri kemerli küçük birer pencere daha vardır.

Giriş kapısı üç dilimli kemerle örtülen ince bir niş içerisinde yer alır. Bu nişin etrafı bir sıra ince mukarnasla ve kabartma dişlerle çevrelenmiştir. Kapının hemen üzerinde kenarı dişli motiflerle süslü onarım kitabesi yer almaktadır. Kitabenin hemen üzerinde de Sultan Reşat'ın tuğrası yer alır (Ramanazoğlu, 2006).

Mihrap kesme taştan imal edilmiş olup yarım daire planlıdır. Silmelerle çevrelenen niş mukarnas başlıklıdır (Resim 4.148).



Şekil 4.39. Plan Şeması (Kırkıl, 2008)



Resim 4.143. Genel Görünüm



Resim 4.144. Köşelerdeki Plasterler



Resim 4.145. Minare



Resim 4.146. Giriş Cephesi



Resim 4.147. Sivri Kemerli Pencere



Resim 4.148. Mihrap



Resim 4.149. İç Mekandan Görünüm

4.2.7. Yeni Cami (1724-1729)

Kuruköprü ile Küçük Saat arasında Özler Caddesi üzerinde bulunan cami, 1724 tarihinde Abdürrezzaki Antaki tarafından yaptırılmıştır. 1729 tarihinde ise Abdullah bin Ali Beşe tarafından minaresi eklenmiştir (Ramanazoğlu, 2006).

Yerel özellikleri öne çıkan bir cami olan Yeni Cami, Kahire'deki bazı Memluk yapıları ve Ulu Cami ile benzer özellikler gösterir (Özmen, 2000). Çok kubbeli ulu cami plan tipine göre inşa edilmiş dikdörtgen planlı caminin sekiz kubbesi vardır (Şekil 4.40). Doğu kısmındaki iki kubbe 1960'lı yıllarda yıkılmıştır (Ramanazoğlu, 2006). Kesme taş kullanılarak inşa edilen caminin güney cephesinde sekiz adet basık kemerli pencere vardır (Resim 4.150). Bu pencerelerden mihrabın sağında ve solunda yer alan iki tanesi üç dilimli bir kemerin ve sağlı sollu sütunçelerin çevrelediği bir niş içine alınıp bezeme ögesi haline getirilmiştir (Resim 4.151). Sütunçeler zikzaklı hatlarla, basık kemerlerse baklava desenli rölyeflerle süslenmiştir. Pencerelerin üst kısımlarında dört adet kabartma motifli rozet yer alır.

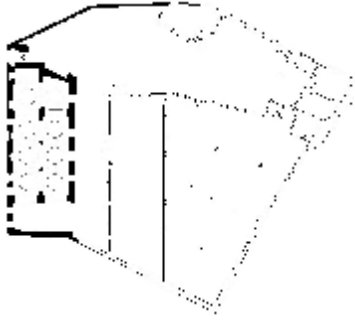
Cami avlusuna batı ve güney cephesindeki kapılardan, tarihî cami kısmına ise sonradan eklenen betonarme binanın içinden geçerek girilir. Güney cephesindeki kapı minarenin altında yer alır (Resim 4.152). Silindirik olan minare zikzaklı hatlarla süslenmiş, şerefesi konik bir sundurma ile örtülmüştür.

Minarenin altındaki giriş kapısı derin bir niş içine yerleştirilmiştir. İki kademeli olan giriş kapısının dış kısmındaki kemer beş dilimlidir. Kemerle silme arasındaki kısım bitkisel motiflerle süslenmiştir. Bu kemerin hemen üzerinde caminin ikinci inşa kitabesi, sağ tarafında da yarım daire şeklinde bir düşey güneş saati bulunur (Resim 4.153). İç kısımda basık kemerli bir geçiş, bu kemerin üzerinde de birinci inşa kitabesi vardır.

Caminin batı cephesinden algılanması zordur çünkü cami avlusunu kaplayan ve sonradan yapılmış olan betonarme bina oranlarıyla esas caminin önüne geçmektedir.

Kible cephesine paralel uzanan ve sivri kemerlerle birbirine bağlanan baklava başlıklı sütunlar ve yığma ayaklar harim kısmını iki nefe ayırır (Resim 4.154, Resim 4.155).

Silindirik formda olan mihrap üç dilimli bir kemerle ince bir niş içine alınmıştır (Resim 4.156). Mihrap önü kubbesinin pendentifleri rozetlerle (Resim 4.157), mihrap nişini çevreleyen sütunçelerse sarmal hatlarla ve mukarnas sütun başlıklarıyla süslenmiştir. Kavsara antik geleneğe uygun olarak istiridye biçiminde yapılmıştır (Resim 4.158) (Ramanazoğlu, 2006).



Şekil 4.40. Plan Şeması (Kırkıl, 2008) Resim 4.150. Genel Görünüm



Resim 4.151. Güney Penceresi



Resim 4.152. Güney Kapısı



Resim 4.153. Güneş Saati



Resim 4.154. Harim Kısım



Resim 4.155. Harim Kısım



Resim 4.156. Mihrap



Resim 4.157. Rozet



Resim 4.158. Kavsara

4.2.8. Alemdar Mescidi (1748)

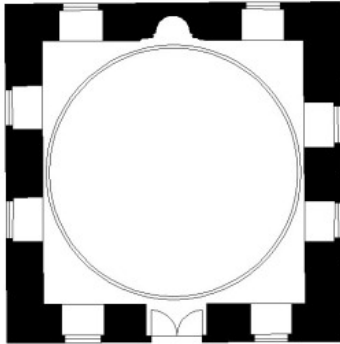
Adana'nın Hürriyet Mahallesi'nde 34 nolu sokakta yer alır. Kitabesine göre Alemdar Hacı Mustafa Hasan Ağa tarafından 1748 (1162 H.) tarihinde yaptırılmıştır (Ramanazoğlu, 2006). Caminin tamamlanmasından sonra yanına bir medrese inşa edilerek küçük ölçekte bir külliyeye dönüştürülmüştür. Ancak bu medreseden günümüze eser kalmamıştır (Ramanazoğlu, 2006).

Mescit, köşe parselinde bir grup yapıyla birlikte yer alır. Üç yapı kesme taşla kaplanmış ve etrafı duvarla çevrilmiş cami avlusuna bakar.

Yapı kare planlıdır (Şekil 4.41). Duvarları kesme taştan olan mescidin kubbesi prizmatik ana gövde üzerine sekizgen bir kasnakla oturur (Resim 4.159). Beden duvarlarından kubbeye geçiş pandantiflerle sağlanmıştır (Resim 4.161). Mescit, beden duvarlarına her iki yanda açılmış olan ikişer pencereyle aydınlatılır (Resim 4.162).

Giriş kapısı basık kemerli olup silmelerle çevrilidir (Resim 4.163). Üzerinde kitabesi yer alır. Caminin dört cephesinde ikişer adet basık kemerli pencere bulunur. Kuzey cephesi dışında diğer cephelerde aynı zamanda bu pencerelerin üzerinde küçük birer pencere vardır.

Mihrap yarım silindirik bir niş şeklindedir. (Resim 4.164). Mihrap nişinin kenarları zikzaklar teşkil eden hatlar ve sütunçeler biçimindeki silmelerle tezyin edilmiştir. Niş üst kısmında üç dilimli kemerle sonlanır. Niş üzerinde kabartma halinde kelime-i tevhid yazılmıştır (Anonim, 1983).



Şekil 4.41. Plan Şeması (Kırıl, 2008)



Resim 4.159. Genel Görünüm



Resim 4.160.Avlunun Genel Görünümü



Resim 4.162.Doğu Cephesindeki Pencere



Resim 4.164.Mihrap

Resim 4.161.Pendantif



Resim 4.163.Giriş Kapısı

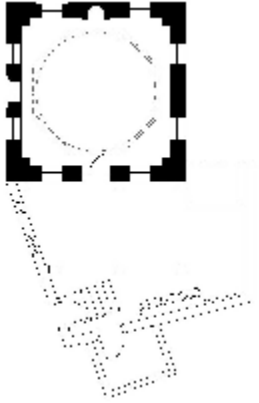
4.2.9.Yeşil Mescit (1746-1748)

Tepebağ Mahallesi 20. sokakta yer alan mescit 1746-1748 yılları arasında Gencîzadeler tarafından yaptırılmıştır (Ramanazoğlu, 2006). Kubbesini örten kiremitlerin yeşil oluşundan dolayı bu isimle anılan mescit sarı köfeki taşından imal edilmiş olup kare planlı, tek mekanlıdır (Şekil 4.42). Kütle olarak köşeleri pahlanmış bir küp şeklindedir. Boyutları 9.5 metreye 9.5 metredir. Eğimli bir araziye inşa edilen mescidin altında bir de bodrum kat bulunur (Ramanazoğlu, 2006).

Giriş mescidin küçük avlusunu yoldan ayıran duvarın uç kısmındaki basık kemerli kapıdandır (Resim 4.165). Kapının üzerinde yarım kalmış mukarnas işlemler göze çarpar (Resim 4.166).

Doğu cephesinde üç adet, diğer cephelerde ise ikişer adet basık kemerli pencere bulunur (Resim 4.167, Resim 4.168). Doğu cephesinde ortadaki pencere, güney cephesinde ise sağ tarafta kalan pencere küçük birer niş içerisine alınmıştır (Resim 4.169). Kabartmalarla çevrelenmiş olan doğu cephesindeki pencerenin üst kısmı mukarnas taçlamayla sonlanır. Her iki köşesinde sütunçeler bulunur. Üç dilimli bir niş kemerinin içinde yer alan güney cephesindeki pencerenin doğu cephesindeki pencere gibi köşelerinde sütunçeler, etrafında da mukarnas işlemeli bir çerçeve bulunur (Resim 4.170). Ayrıca mukarnas kuşağın çevresinde bitkisel bezemeli bir başka süsleme kuşağı daha vardır.

Dört büyük kemer tarafından taşınan kubbe sıvalı ve beyaz boyalıdır. Sekizgen kubbe kasağı kubbenin altında gizlenmiştir. Dairesel planlı ve sivri kemerli mihrap nişinin köşelerinde baklava motifli bezemelerle ve mukarnas başlıkla süslenmiş sütunçeler yer alır. Mukarnas işlemeyle örtülü olan mihrap nişi bitkisel bezeme ve dişli bordür kuşaklarıyla çevrelenmiştir.



Şekil 4.42. Plan Şeması (Kırkıl, 2008)



Resim 4.165. Genel Görünüm



Resim 4.166. Giriş Cephesi



Resim 4.167. Kapının Üzerindeki İşleme



Resim 4.168. Doğu Cephesi



Resim 4.169. Güney Cephesi



Resim 4.170. Doğu
Cephesindeki Pencere



Resim 4.171. Güney
Cephesindeki Pencere



Resim 4.172. Mihrap



Resim 4.173. İç Mekandan Görünüm

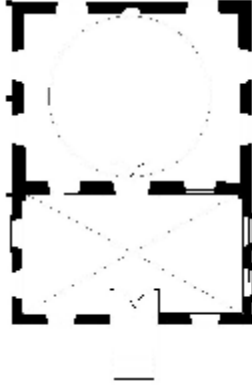
4.2.10. Şeyhoğlu Camii (1770)

Kayalıbağ Mahallesi 20. sokakta yer alan cami, Şıhoğlu Camii olarak da bilinir. Güneydoğu tarafında yer alan kütüphane 1803 yılında Şeyh Dindarî tarafından yaptırılmıştır (Ramanazoğlu, 2006). Caminin genel mimarî özellikleri 19.yy ikinci yarısı İstanbul camilerinin özelliklerini yansıtır (Ramanazoğlu, 2006).

Zeminden yükseltilmiş olan caminin yarım daire formundaki kubbesi sekizgen kasnaklı olup dikdörtgen planlı gövdenin üzerine oturur (Resim 4.174, Resim 4.175). Kasnağın her yüzünde ikişer adet basık kemerli küçük pencere bulunur (Resim 4.176). Ahşap çatılı son cemaat mahalli sonradan eklenen caminin her cephesinde ikişer adet pencere vardır (Resim 4.177, Resim 4.178, Resim 4.179). (Ramanazoğlu, 2006). Etrafı taş işlemlerle süslenmiş olan pencereler sivri kemerlidir (Resim 4.180). Caminin giriş kapısı sivri kemerlidir ve kesme taşlarla süslenmiştir (Resim 4.181).

Caminin minaresi ana gövdeden ayrı olup sonradan yapılmıştır. Eski fotoğraflardan esas minarenin Ulucami'nin minaresine benzer biçimde yapıldığı anlaşılmaktadır (Ramazanoğlu, 2006).

Silindirik planlı nişi yarım kubbeyle örtülü olan mihrap oldukça yalındır. Bezeme unsurlarının hiçbiri günümüze ulaşamamıştır. Harimde ayrıca silindirik merdivenle çıkılan beyaza boyalı ahşap bir mahfil bulunur (Resim 4.182).



Şekil 4.43.Plan Şeması (Kırkıl, 2008) Resim 4.174.Kubbe



Resim 4.175.Kasnak ve Kubbe Pencereleeri



Resim 4.176.Giriş (Kuzey) Cephesi



Resim 4.177.Doğu Cephesi



Resim 4.178.Güney Cephesi



Resim 4.179.Son Cemaat Mahalli



Resim 4.180.Sivri Kemerli Pencere



Resim 4.181.Esas Giriş Kapısı



Resim 4.182.Ahşap Mahfil

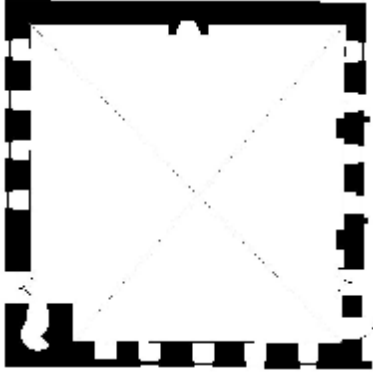
4.2.11.Memiş Paşa Camii (1825)

Türkocağı Mahallesi 60. Sokakta yer alan Memiş Paşa Camii, 1825 senesinde Adana Valisi Memiş Paşa tarafından, Havutoğlu Mescidi'nin yerine yaptırılmıştır (Ramazanoğlu, 2006). Caminin doğu cephesindeki giriş kapısı sokağa açılır. Avlu, caminin batısında yer alır. İki farklı kotta olan avluda caminin diğer girişi ve abdesthane ile tuvalet kısımları yer alır.

Kesmeteştan kare planlı (Şekil 4.44) biçimde inşa edilen caminin gövdesi prizmatiktir. Sağır olan güney cephesi dışındaki cephelerde dörder adet basık kemerli pencere bulunur (Resim 4.183). Bu pencerelerin üzerinde yine basık kemerli dört adet küçük pencere ve bu pencerelerin arasında iki adet yuvarlak pencere bulunur (Resim 4.185). Batı cephesinde yuvarlak pencereler bulunmaz (Resim 4.186). Üst örtüsü ahşap olan caminin tavanı ahşap kaplamadır.

Basık kemerli giriş kapısının üzerinde caminin kitabesi, bu kitabenin üzerinde de üç adet payandaya oturan küçük bir saçak yer alır (Resim 4.187). Minaresi caminin kuzeydoğu köşesindedir. Mihrap kesme taştan yapılmıştır. (Resim 4.188). Sivri kemerle sonlanan mihrap nişinin köşeleri sütunçelerle çevrelenmiştir.

Harimde sonradan yapılmış olan ahşaptan büyük bir mahfil bulunur.



Şekil 4.44. Plan Şeması (Kırkıl, 2008)



Resim 4.183. Genel Görünüm



Resim 4.184. Batı (Avlu) Cephesi



Resim 4.185. Giriş Cephesi Pencere Dizisi



Resim 4.186. Batı Cephesi Pencere Dizisi



Resim 4.187. Girişin Üzerindeki Saçak Ve Kitabe



Resim 4.188. Mihrap



Resim 4.189. Ahşap Mahfil



Resim 4.190.İç Mekandan Görünüm

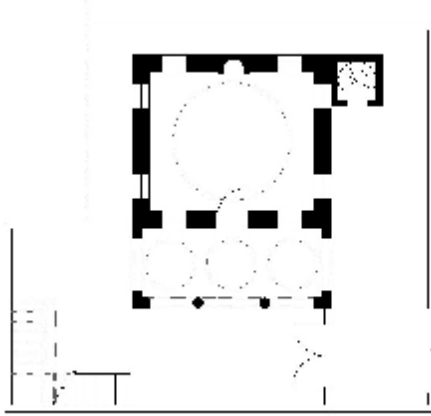
4.2.12.Şeyh Zülfa Mescidi (1881)

Mestanzade Mahallesi, Debboy caddesi üzerinde yer alan mescit, küçük tek kubbeli mescitlerin örneklerindendir. Askerlik Şubesi binasının karşısında yer alır. Kare planlı mescit 1881 yılında Şeyh Zülfa tarafından yaptırılmış ve kesme taşla inşa edilmiştir (Şekil 4.45) (Ramazanoğlu, 2006).

Mescidin kuzey kısmındaki üç kubbeli son cemaat mahallinin ön kısmına sonradan betonarme bir ek yapılmıştır (Resim 4.192). Son cemaat mahallinin mermer sütunları devşirme başlıklıdır (Resim 4.193). Sütunlar ve beden duvarları ahşap lambriyle kaplanmıştır (Resim 4.194). Pencereleler dikdörtgen şekillidir (Resim 4.195)

Köşe geçişleri pendentiflerle sağlanan ve sekizgen kasnağa oturan basık kubbe kirpi saçaklıdır (Resim 4.196). Daha önce kiremit kaplı olan kubbe 1960'lı yıllarda yapılan restorasyondan sonra kurşunla kaplanmıştır (Ramazanoğlu, 2006). Minaresi 1993 yılında ilave edilmiştir (Ramazanoğlu, 2006).

İç mekanda, beden duvarlarına oturan kemerlerin üzengitaşları mukarnaslıdır (Resim 4.197). Mihrap nişinin etrafı silmelerle çevrelenmiş olup köşelerinde sütunçeler bulunur (Resim 4.198). Üstü mukarnas yaşımlıdır.



Şekil 4.45. Plan Şeması
(Kırkıl, 2008)



Resim 4.191. Genel Görünüm



Resim 4.192. Son Cemaat
Mahalli



Resim 4.193. Mermer Sütun Başlığı



Resim 4.194. Fil Ayak



Resim 4.195. Dikdörtgen Pencere



Resim 4.196.Kubbe



Resim 4.197.Kemer ve Pandantif



Resim 4.198.Mihrap



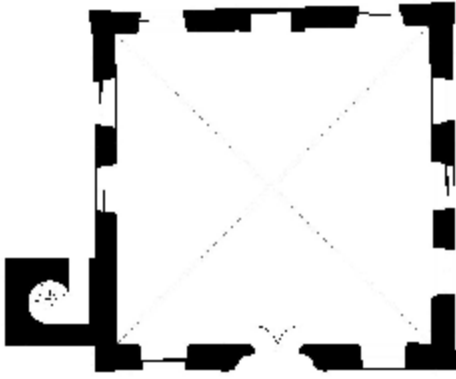
Resim 4.199.Mihraptan Detay

4.2.13.Şefika Hatun Camii (1915)

Şefika Hatun ismindeki hayırsever bir vatandaş tarafından 1915 yılında yaptırılan mescit kesme taştan inşa edilmiştir (Ramazanoğlu, 2006). Kayalıbağ Mahallesi'nde, bir grup yapıyla birlikte ortasında şadırvan ve çiçeklikleri olan bir avluya bakar.

Kare planlı olan mescit kiremit kaplı ahşap kırma çatıyla örtülüdür (Şekil 4.46). Kuzeydoğu köşesindeki minaresi sonradan eklenen mescit zemin kotundan yukarıda inşa edilmiştir (Resim 4.201). Altta bir bodrum katı bulunur. Kiremit kaplı çatının hemen altında kesme taştan yapılmış silme mescidi çepeçevre sarar (Resim 4.202).

Kuzey, güney ve doğu cephelerinde ikişer adet, batı cephesinde ise üç adet sivri kemerli pencere yer alır (Resim 4.203). Camiyi baştanbaşa kat eden taş silme, pencerelerin ve giriş kapısının kemerlerini tanımlar (Ramazanoğlu, 2006). Taştan geniş silmelerle vurgulanan kuzey cephesindeki giriş kapısı sivri kemerlidir (Resim 4.204). Pencereler metal parmaklıklarla kapatılmıştır. Caminin köşeleri plasterlerle belirginleştirilmiştir. Mihrap çok sadedir.



Şekil 4.46. Plan Şeması (Kırkıl, 2008)



Resim 4.200. Genel Görünüm



Resim 4.201. Giriş (Kuzey) Cephesi



Resim 4.202. Silme



Resim 4.203. Güney Cephesi



Resim 4.204. Giriş Kapısı



Resim 4.205. Ahşap Mahfil

4.2.14. Sabuncu (Çifte Minare) Camii (1956)

1956 yılında ibadete açılan Sabuncu Camii Karaisalı Caddesi'yle Cumhuriyet Caddesi'nin kesişimindeki parselde yer alır (Resim 4.206). Aynı parselde caminin yanında geniş bir bahçe ile kız Kur'an kursu bulunur.

Biri bodrum biri de zemin kat olmak üzere iki katlı olan Sabuncu Camii kubbeye örtülü kare şeklinde harim kısmıyla revaklı son cemaat mahallinden oluşur (Şekil 4.47). Bu özellikleriyle klasik Osmanlı devir camilerinin bir taklididir fakat ana mekanın kübik formu ve bu mekanın bir tane büyük, dört tane de köşelerde olmak üzere küçük kubbeye örtülmesi özellikleriyle onlardan ayrılır. Beden duvarları kesme taştan yapılan caminin iki adet minaresi ana gövdenin kuzey ucunda, son cemaat mahallinin her iki yanında yer alır. Ana gövdenin kuzey cephesi

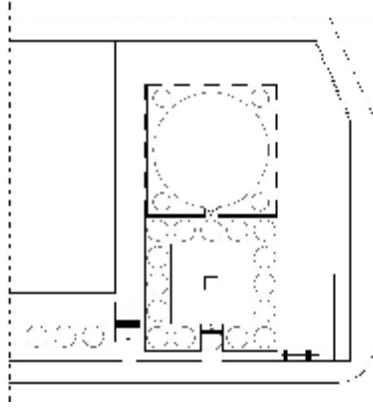
dışındaki cephelerinde, altta dikdörtgen biçiminde tek, üstte yuvarlak kemerli iki sıra olmak üzere üçer sıra pencere vardır (Resim 4.208).

Cumhuriyet Caddesi'nden merdivenlerle ulaşılan, yirmi adet kurşun kaplı kubbeye çevrili olan revaklı avlunun ortasında bir süs havuzu bulunur (Resim 4.209). Yaklaşık iki metre genişliğinde ince payandalarla desteklenen saçakları bulunan revaklı kısım, avlu kotundan bir miktar yukarıdadır. Avlu mermer, son cemaat mahalli ise ızgara deseni oluşturacak biçimde farklı renklerde karo mozaik döşenmiştir. Caminin kuzey cephesinin, revaklı avlunun kubbeleri altında kalan kısmı travertenle döşenmiştir. Mukarnaslı sütun başlıkları birbirine üç yönde kutu profillerle bağlanmıştır (Resim 4.210).

Caminin doğu kısmında cadde kenarında kubbeli odalarıyla kız Kur'an kursu, bu yapının güneyinde de caminin geniş bahçesi bulunur (Resim 4.211). Caminin bodrum katına, Kur'an kursunun yanındaki ve batı kısmındaki merdivenler yardımıyla inilmektedir (Resim 4.212, Resim 4.213). Üç adet, silmelerle çevrelenmiş geniş kemerlerle batı yönünde avluya, doğu yönünde ise bahçeye açılan bodrum kat, kuzeyde ve güneyde olmak üzere iki parçaya ayrılmıştır. Güney kısmındaki bölüm dış cephede yerden bir miktar yukarıdan başlamak üzere zemin katı kotuna dek siyah granit taşlarla kaplanmıştır. Bodrum katın girişleri güneyde yer alan bu kısımdan verilmiştir. Abdesthane, batı cephesinde, üstü tuvalet olarak kullanılan bir binanın altında yer alır (Resim 4.214).

Caminin kubbesi iç mekanda, sekiz adet sütun tarafından taşınır. Sarıya boyanmış bu sütunlar, yerden belli bir yüksekliğe kadar ahşapla kaplanmıştır (Resim 4.215). Buna karşılık, sütunlara oturan sekiz büyük kemer canlı renklerle süslenmiştir. Kubbe kasnağı ile kemerler arasında kalan pandantifler, siyah zemin üzerine altın rengi dairesel motiflerle zenginleştirilmiştir (Resim 4.216). Kubbe de aynı şekilde kırmızı ve mavi tonlarda bitkisel bezemelerle süslenmiştir (Resim 4.217). Kubbe ile beden duvarları arasında kalan kısımdaki küçük kubbeler ise yeşil renkli bezemelerle süslenmiş, ortalarına da birer avize asılmıştır. Camlar vitraylarla süslenmiş, bu da iç mekanda etkileyici bir atmosferin oluşmasına yol açmıştır. Sade bir anlayışla kesme taştan yapılmış olan silmelerle çevrili mihrabın her iki yanında

ay yıldız işlemesi bulunur (Resim 4.218, Resim 4.219). Minber ahşaptan sade bir anlayışla imal edilmiştir (Resim 4.220).



Şekil 4.47. Plan Şeması (Kırıl, 2008)



Resim 4.206.Genel Görünüm



Resim 4.207.Giriş Cephesi



Resim 4.208.Batı Cephesi



Resim 4.209.Revaklı Avludan Görünüm



Resim 4.210.Revak



Resim 4.211.Kız Kur'an Kursu



Resim 4.212.Bodrum Kat
(Batı Cephesi)



Resim 4.213.Bodrum Kat
(Doğu Cephesi)



Resim 4.214.Abdesthaneden Görünüm



Resim 4.215.İç Mekandan Görünüm



Resim 4.216.Kemerlerden Görünüm



Resim 4.217.Kubbe



Resim 4.218.Vitraylı Camlar



Resim 4.219.Kible Duvarı



Resim 4.220.Mihrap



Resim 4.221.Mihrap

4.2.15.Hacı Ahmet Özeltürkay Camii (1995)

1995 yılında ibadete açılan Hacı Ahmet Özeltürkay Camii, Kurtuluş Mahallesi'nde Atatürk Caddesi ile 16 sokak arasında Paksoy Kız Lisesi'nin bitişiğindeki parselde yer alır (Resim 4.222).

Osmanlı klasik devir camilerinin taklidi olan Hacı Ahmet Özeltürkay Camii, ana kubbeye örtülü merkezi bir mekan, revaklarla çevrili bir avlu ve son cemaat mahallinden meydana gelir. Gövdesinin dört köşesinde minareler yer alan caminin taşıyıcı sistemi betonarmedir. Harimi örten kubbeler arasında kalan duvarlar ise tuğladan örülmüş ve sıvanmıştır.

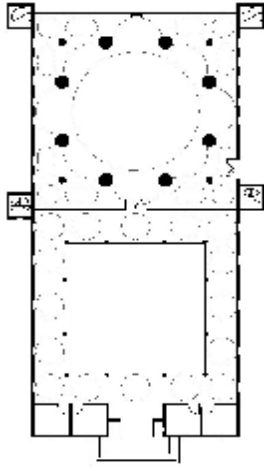
Sekizgen bir kasnağa oturan ana kubbeyi sekiz adet filayağı ve bu ayakların arkasındaki sekiz adet payanda kemeri taşır (Resim 4.223). Bu filayakları dış cephede uzanarak küçük kuleler oluşturur, kubbe köşelerinde geçişler ise yarım kubbelerin örttüğü eksedrarlarla sağlanmıştır (Resim 4.224, Resim 4.225). Ağırlık kubbeleri tamamen işlevsiz olup tamamen bezemeseldir.

Caminin kuzeyinde bulunan taçkapıdan revaklı avluya girilir (Resim 4.226). Tamamen kesme taştan yapılmış olan taçkapı mukarnaslarla sonlanır. Her iki yanında sütunçeler ve silmelerle çevrelenmiş mihrabiyeler bulunur (Resim 4.227). Caminin zemin kotu yerden yaklaşık yarım metre kadar yükseltilmiştir.

Cami avlusu on altı adet kubbeli ve sivri kemerli revak tarafından çevrelenir (Resim 4.228). Taş kaplı avluyu çevreleyen mermer sütunlar mukarnas başlıklıdır (Resim 4.229). Avlunun her kenarında yer alan üç kemerden ortada olanı, diğer ikisine göre daha geniştir. Kemer taşları kırmızı ve beyaz olup bu taşların hemen üzerinde birer silme bulunur. Kubbeler çeşitli geometrik motiflerle süslenmiştir (Resim 4.230).

Mihrap kesme taştan yapılmıştır. Çokgen planlı mihrap nişi mukarnaslıdır. Mihrabın her iki yanında ikişer adet beş boğumlu sütunçe yer alır (Resim 4.231).

Minber yine kesme taştan yapılmıştır. Taçkapısı dendanlarla sonlanan minberin köşk kısmı külahla örtülüdür. Korkuluk kısımları geometrik motiflerle bezenmiştir (Resim 4.232).



Şekil 4.48. Plan Şeması (Kırkıl, 2008)



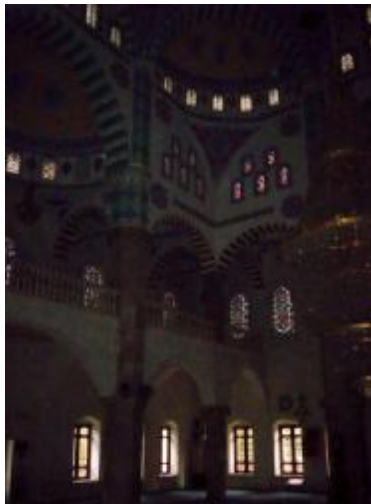
Resim 4.222. Genel Görünüm



Resim 4.223. Kubbe ve Payanda Kemerleri



Resim 4.224. Filayakları ve Yarım Kubbeler



Resim 4.225. Filayakları ve Yarım Kubbeler



Resim 4.226. Kuzeydeki Taçkapı



Resim 4.227. Mihrabiye



Resim 4.228. Son Cemaat Mahalli



Resim 4.229. Mukarnas Başlıklı Sütun



Resim 4.230. Kubbe Süslemeleri



Resim 4.231. Mihrap



Resim 4.232. Minber

4.2.16.Kademoğlu Şehzade Cami (1995)

1995 yılında ibadete açılan Kademoğlu Şehzade Camii, Uğur Mumcu Bulvarı ile Turgut Özal Bulvarı'nın kesişiminde yer alan köşe parselinde konumlanır. Doğu kısmında Uğur Mumcu Bulvarı, güney kısmında Turgut Özal Bulvarı, kuzey kısmında ara sokak, batı kısmında ise caminin bahçesi bulunur. Camiye giriş doğu ve batı yönlerindeki girişlerden ve kuzey yönündeki son cemaat mahallindendir.

Kubbeyle örtülü merkezi mekan fikri anlayışına uygun olarak inşa edilen cami 35 metreye 35 metrelik bir alanı kaplar (Şekil 4.49). Ana kubbenin çapı 15 metre, yerden yüksekliği ise 23 metredir (Resim 4.234). Dört tarafından kendisiyle aynı çapa sahip yarım kubbeler tarafından çevrelenmiştir (Resim 4.235) Ana kubbe dört adet filayağı görünümündeki betonarme kolon üzerine oturur. Bu filayakları dış cephede uzanarak dört adet kuleye dönüşür. Ana kubbenin ağırlığı bu filayakları ve bunların arkasındaki payanda kemerleri tarafından taşınır (Resim 4.236). Kubbenin köşelerinde dört adet birer tam kubbeyle örtülü eksedra bulunur (Resim 4.237). Ana gövde kuzey cephesi dışındaki üç cephede dışarı yarım kubbeyle örtülü çıkmalar yapar. Beden duvarlarında altta dikdörtgen şekilli, yukarıda yuvarlak kemerli olmak üzere iki sıra pencere bulunur.

Caminin yapım sistemi betonarmedir. Dış cephedeki taşlar dış cephede ince bir şerit halinde iki sırada bir kırmızıya boyanmıştır.

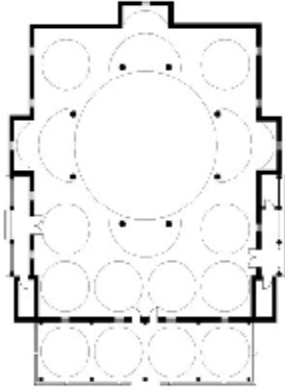
Fil ayakları belli bir seviyeye kadar mermerle kaplanmış, üzerleri ise boyayla süslenmiştir (Resim 4.238). Kemerler kırmızı ve beyaza boyanmış, pendentifler yine boyanarak süslenmiştir (Resim 4.239). Bütün camlar vitraylıdır (Resim 4.240, Resim 4.241).

Son cemaat mahalli üzeri dört kubbeyle örtülü küçük bir mekandır (Resim 4.242). Taş korkuluklarla sınırlandırılmış olup zemini mermer kaplıdır. Caminin doğu ve batı cephelerindeki sundurmalar giriş mekanlarını vurgular (Resim 4.243). İmam odası, bu giriş kısımlarından batıda olanına bitişiktir.

Kesme taştan imal edilmiş olan minareler 42 metre yüksekliğinde olup caminin ana gövdesinin güneyinde son cemaat mahallinin her iki yanında yer alırlar.

Caminin bir adet kuzeydoğu bir adet kuzeybatı yönünde olmak üzere, altıgen planlı, sütunları mermer, kubbesi kurşun kaplı iki adet şadırvanı vardır (Resim 4.244).

Mihrap ve minber tamamen ahşaptan imal edilmiş olup çeşitli geometrik bezemelerle süslenmiştir (Resim 4.245, Resim 4.246).



Şekil 4.49. Plan Şeması (Kırkıl, 2008)



Resim 4.233. Genel Görünüm



Resim 4.234. Kubbenin İçeriden Görünümü



Resim 4.235. Yarım Kubbe



Resim 4.236. Kubbe ve Payanda Kemerleri



Resim 4.237. Eksedranın Dışarıdan Görünümü



Resim 4.238.Filayağı



Resim 4.239.Pendantif



Resim 4.240.İç Mekandan
Görünüm



Resim 4.241.Vitraylı Pencere



Resim 4.242.Son Cemaat Mahalli



Resim 4.243.Batı Cephesindeki
Sundurma



Resim 4.244.Kuzeydoğu Yönündeki Şadırvan



Resim 4.245.Mihrap



Resim 4.246.Minber

4.2.17.Sabancı Merkez Camii (1998)

3000 metrekare genişliğindeki bir bahçenin içinde yer alan cami, E5 karayolu olarak da bilinen Turhan Cemal Beriker Bulvarı üzerinde, Seyhan Nehri'nin kıyısında Girne Köprüsü'nün bitişiğinde konumlanır (Resim 4.247). Temeli 13 Aralık 1988 yılında atılan Sabancı Merkez Camii, 18 Aralık 1988 günü ibadete açılmıştır. Çevre düzenlemesi ile son cemaat kısmının eksik işlerinin tamamlanması ise 2000 senesinin Aralık ayını bulmuştur. Bahçesinde altı adet şadırvanı olan caminin arsası, Adana Büyükşehir Belediyesi tarafından Türkiye Diyanet Vakfı'na devredilmiştir. Proje mimarı Necip Dinç'tir. İnşaat, Adana İl Müftülüğü ve Türkiye

Diyanet Vakfı Adana Şubesi Yönetim Kurulu'na yürütülmüştür. Caminin adı başlangıç aşamasında Merkez Cami olarak belirlenmişken Sabancı ailesinin yaptığı bağıştan sonra ismi Sabancı Merkez Cami olarak değiştirilmiştir. 28500 kişiye hizmet verebilecek genişliktedir.

Sabancı Merkez Cami, Osmanlı klasik devir camilerinin tipik özelliklerini gösteren bir imitasyondur (Şekil 4.50). Harim kısmı kubbeye örtülü merkezi bir mekandan oluşur. Son cemaat mahalli ortasında bir şadırvan olan bir avlu etrafında çevrelenmiş revaklardan meydana gelir. Caminin dördü merkezi mekanın köşelerinde ikisi de son cemaat bölümünün güney köşelerinde olmak üzere altı adet minaresi vardır.

Merkezî mekanı örten kubbe 32 metre çapındadır (Resim 4.248). Yerden yüksekliği ise 54 metredir. Kubbenin ağırlığı, sekiz adet fil ayağı ile bunların arkasındaki payanda kemerleri tarafından karşılanır (Resim 4.249, Resim 4.250). Fil ayakları caminin dış cephesinde devam eder ve sekiz adet kuleyi oluşturur. Kubbenin köşelerinde dört adet eksedra vardır (Resim 4.251). Payandalar arasındaki kemerler iki adet pencere sırası ile geçilmiştir (Resim 4.252).

Cami dışarıdan bakıldığında altı kat olmak üzere kubbeye sonlanacak biçimde daralarak yükselir. Altı adet minare ana mekanın yükselişini tamamlar. Bu minarelerden ana gövdeye bitişik olan dördü 99 metre, diğer ikisi ise 75 metre yüksekliğindedir. Her katta farklı sayıdaki pencere iç mekanı aydınlatır (Resim 4.253).

Ana kubbede 9 metre çapında Ayet'el Kürsî yazılıdır. Kible cephesinde 32 metre uzunluğundaki siyah zemin üzerine altın rengi yazıyla oluşturulmuş kuşakta Nur Suresi'nin 35-38. Ayetleri bulunur (Resim 4.254). Sekiz adet fil ayağı ile ana kubbe kasnağının birleşmesiyle oluşan sekiz adet pandantifte Allah, Hz. Muhammed ve ilk halifelerin isimleri yazılıdır.

Zemin seviyesindeki pencerelerin rozetleri sivri kemer, bunların üzerindeki pencerelerin rozetleri ise dikdörtgen şeklindedir. Alttaki rozetlerde Fatiha Suresi ile Cibril Hadis-i Şerifi, üstteki rozetlerde ise Allah'ın isimleri yazılıdır.

Camideki çiniler, klasik İznik çinisi tekniğine uygun olarak İznik'te İznik Vakfı tarafından imal edilmiştir (Resim 4.255). Kible cephesinde bulunan dört adet çini pano dünyadaki en büyük çini cami panolarıdır.

Caminin mihrabı mermerden yapılmış olup üstte altın rengi taçla sonlanır (Resim 4.256). On ikigen planlı mihrap nişi üst kısımda mukarnaslıdır. Silmelerle çevrelenen mihrap nişinin hemen üzerinde iki adet rozet ve bir çini levha bulunur.

Minber mermerden yapılmış olup taçkapısı ve sivri külahlı bir köşk kısmı bulunur. Tamamen geometrik motiflerle bezelidir (Resim 4.257). Bu özelliği, mihrabın sadeliğiyle tezat oluşturmaktadır.

Cami avlusu ortasında sekizgen planlı bir şadırvan bulunan 28 adet kubbeye çevrili olup taş kaplıdır, avlu etrafındaki revaklardan oluşur (Resim 4.258). Sütunlar mermerden imal edilmiş olup mukarnas başlıklıdır (Resim 4.259). Mahalle kuzey, doğu ve batı yönlerindeki üç adet büyük taçkapıdan girilir (Resim 4.260, Resim 4.261). Bu taçkapıların ahşap kanatları künde-kari tarzda süslenmiştir.



Şekil 4.50. Plan Şeması (Kırkıl, 2008)



Resim 4.247. Genel Görünüm



Resim 4.248. Ana Kubbe



Resim 4.249. Filayakları



Resim4.250.Payanda Kemerleri



Resim 4.251.Eksedra



Resim 4.252.Payandalar Arasındaki Kemer



Resim 4.253.Tipik Pencere



Resim 4.254.Kible Cephesindeki Pencere



Resim 4.255.Çini Panolar



Resim 4.256.Mihrap



Resim 4.257.Minber



Resim 4.258.Son Cemaat Mahalli



Resim 4.259.Mermer Sütun Başlığı



Resim 4.260.Cümle Kapısı



Resim 4.261.Son Cemaat Mahalli
Taçkapısı



Resim 4.262.Son Cemaat Mahalli Terası



Resim 4.263.Avludan Görünüm



Resim 4.264.Şadırvan

4.2.18.Ramazanoğlu Camii (2006-)

Yapımına 27.10.2006 tarihinde başlanan ve 10 bin kişilik olması planlanan Ramazanoğlu Camii'nin inşaatı halen devam etmektedir. Adana Büyükşehir Belediyesi'nin bağışladığı Turgut Özal Bulvarı üzerindeki 7070 metrekarelik bir arsa üzerinde konumlanan caminin bina oturum alanı ise 3495 metrekaredir. Diyanet İşleri Başkanlığı ve Diyanet Vakfı'nın mimarları tarafından ortak tasarlanan cami inşaatı, halkın bağışları sayesinde yapılmaktadır.

Adana'daki diğer camilerden farklı olarak dikey bir külliye anlayışında ele alınan caminin yer üstündeki ibadet kısımları dışında, bu mekanların altında tasarlanan iki katı daha bulunmaktadır. En alttaki katın otopark ve işyerlerinin depolama alanı olarak kullanılması planlanırken, bu katın üzerindeki katta çok amaçlı salon, kütüphane, Kur'an kursu, market ve çeşitli işyerleri olması planlanmaktadır.

Tek kubbeyle örtülü merkezi mekan fikrine göre inşa edilen caminin iki adet minaresi bulunmaktadır. Dört adet filayağı üzerine oturan caminin kubbesi 15 metre çapındadır. Minare yükseklikleri ise 50 metredir.



Resim 4.265.Maketten Görünüm



Resim 4.266.Maketten Görünüm



Resim 4.267.Maketten Görünüm



Resim 4.268.Maketten Görünüm

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Adana'daki camilerin gelişiminin incelenmesi kapsamında yapılan çalışmalar sırasında, Adana kent merkezindeki en eski mescit olan Akça Mescit'in yapım tarihi olan on beşinci yüzyıldan günümüze dek inşa edilmiş belli başlı camilerin planlama, yapım tekniği, strüktür ve süsleme açısından gösterdikleri değişme ve gelişmeler değerlendirilmiştir. Adana kent merkezinde inşa edilen mescit ve camileri, Ramazanoğulları Beyliği, Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet Türkiye'si döneminde inşa edilenler olarak üç ayrı grupta incelemek mümkündür:

1- Ramazanoğulları Beyliği dönemine ait olan camilerden Ulu Cami ve Yağ Camii çok kubbeli ve avlulu bir planlama anlayışı olan ulucami plan tipine göre inşa edilmişlerdir. Kökeni, İslamiyet'in erken dönemlerine ait, payeler ve sütunlar üzerine oturan düz damlı camilere kadar giden bu plan tipi, Anadolu'da çeşitli değişimler geçirmiş, ilk örneklerinde tamamen açık bırakılan avlu, küçültülüp cami içine alınmış, dışa kapalı bir anlayış benimsenmiştir. Avluyu çevreleyen yapı öğelerinde ise çeşitli farklılıklar görmek mümkündür. Örneğin Ulu Cami'de avlu, ibadet mekânı, taç kapı ve iki tarafta revaklar ile çevrelenmişken, Yağ Camii avlusu ise son cemaat mahalli, kuzeydeki taçkapı ile medresenin büyük dershanesi ve küçük hücreler tarafından çevrelenmiştir. Aynı dönemde inşa edilen Akça Mescit ise tek kubbeli merkezi mekan fikri anlayışı içerisinde inşa edilmiştir.

2- Ramazanoğulları Beyliği dönemine ait olan bu camiler Zengi, Memluklu, Selçuklu ve Osmanlı üsluplarının bir bileşimi şeklindedir. Ulu Cami pencere sövelerinde üç renkli mermer kullanımı, minarenin biçimi ve bezemelerinde Zengi ve Memluklu sanatının, iç mekândaki çinilerde Osmanlı sanatının, ulucami plan tipolojisinin kullanımında ise Selçuklu sanatının etkileri görülür.

3- Ramazanoğulları Beyliği dönemine ait olan bu iki camide dönemin yapım anlayışı çerçevesinde yığma yapı sistemi uygulanmış, kubbelerse sütunlarla ya da yan duvarlarla taşınmıştır. Yapı malzemesi olarak kireçtaşı, çeşitli

renklerde mermer, tuğla ve ahşap kullanılmıştır. Ayrıca Ulu Cami’de görülen mukarnaslı kubbe dönemin ayırt edici üslup özelliklerinden biridir.

4- Osmanlı İmparatorluğu zamanına ait olan camiler, Yeni Cami dışında tek kubbeye örtülü merkezi mekân tipolojisi anlayışında inşa edilmişlerdir. Merkezi mekânı örten kubbe, camide esas yapı unsuru görünümündedir. Özellikle Hasan Ağa Camii, revaklı avlusu, ibadet mekânının hemen ön kısmındaki son cemaat mahalli ve ibadet mekânını örten, sekizgen biçimli yüksek bir kasnağa oturan kiremit kaplı kubbesi ile Adana kent merkezinde Osmanlı klasik dönem üslubunu yansıtan iyi bir örnektir.

5- Osmanlı İmparatorluğu döneminde inşa edilen camilerde Memluk, Zengî ve Selçuklu sanatlarının etkileri giderek zayıflar, hatta görünmez olur. Öncelikle plan tipolojisine yansıyan bu etki, kendini özellikle yapı öğelerinin birbirine olan oranı ve süsleme öğelerinin kullanımında açığa vurur. Osmanlı camilerinin bir özelliği olan minarenin kubbe yüksekliğinin iki katı kadar olması, bu dönem Adana camilerinde de karşımıza çıkar. Bunun yanında süsleme anlayışı sadeleşmeye başlamış, sövelerde, kemerlerde ve kubbeye üç renkli mermer kullanımı, pencerelerin boylu boyunca geniş bir niş içine alınması gibi Ramazanoğulları dönemine ait olan ayırt edici özellikler kaybolmaya başlamıştır. Bu dönemde bir tek Yeşil Mescit’te pencerelerin bir niş içine alınıp süslenmesine rastlanır.

6- Osmanlı İmparatorluğu zamanına ait olan camilerin yapım tekniği Ramazanoğulları döneminkiyle benzerlik gösterir. Yığma yapım tekniği uygulanmış, kubbe geçişleri pendentiflerle sağlanmıştır. Bunun yanında merkezi mekân fikrinin benimsenmeye başlamasıyla birlikte kubbe genişlikleri artmış olup mukarnaslı kubbe ise Ulu Cami’den sonra başka camide uygulanmamıştır. Yapım malzemesi olarak kireçtaşı, mermer ve ahşap kullanılmıştır.

7- Cumhuriyetin ilanından günümüze uzanan süre içinde inşa edilen camiler ise tamamen Osmanlı klasik dönem cami planlama anlayışına uygun bir anlayışla inşa edilmişlerdir. Kubbeye örtülü merkezi mekân fikrini benimseyen bu camilerin yine Osmanlı klasik dönem cami üslubuna uygun

bir şekilde kuzey kısımlarında son cemaat mahalleri ve dört tarafı revaklı avlular bulunur. Özellikle Sabancı Merkez Camii, hemen her açıdan Osmanlı klasik dönem mimarlığının bir yansıması şeklindedir.

8- Cumhuriyet dönemi camileri, süsleme ve bezemesel unsurlar açısından da sıkı sıkıya Osmanlı klasik dönem üslubuyla benzerlik gösterir. Mukarnas başlıklı sütunlar, ahşap işlemeli minberler, mukarnaslı mihraplar, hatla yazılmış ayetler, pencere rozetleri, sivri kemerler, mihrabiyeler gibi geleneksel süsleme biçimlerine aralarında nitelik farkı olsa da hemen hemen her camide rastlanabilmektedir. Fakat bu anlayışlar arasında tutarlı bir birliktelikten söz etmek zordur. Örneğin Kademoğlu Şehzade Camii'nde dış duvarları oluşturan taşlar, iki sırada bir kırmızıya boyanmıştır. Hacı Ahmet Özeltürkay Camii'nde ise ibadet mekanını çevreleyen duvarlar kesme taştan yapılmışken payanda kemerleri ile yarım kubbeler arasında kalan duvarlar sıvalı halde bırakılmıştır. Daha küçük örneklerde ise belli bir üsluptan ya da süsleme biçiminden bahsetmek zordur.

9- Cumhuriyet dönemi camilerinde yapım sistemi olarak betonarme sistem uygulanmıştır. Yapım malzemesi olarak ise tuğla, kesme taş, ahşap, boya kullanılmıştır.

10- Günümüz camileri, cumhuriyetle birlikte, gerek fonksiyonel gerekse estetik açıdan yeni bir gelişme aşamasına girmiş olan diğer yapı türlerinin aksine, klasik cami mimarlığını oluşturan imgeleri tekrar etmektedir. Örneğin Seyhan Nehri'nin kıyısında inşa edilen Sabancı Merkez Camii, plan şeması açısından İstanbul Süleymaniye Camii, görünüş, kütle oranları, cephe açılarından Edirne Selimiye Camii örnek alınarak tasarlanmış ve inşa edilmiştir. Kendi içindeki oranları tutarlı, fakat kütleli olarak oldukça büyük boyutlarda olan caminin çevresiyle kurduğu ilişki zayıftır. Nehir kıyısında, etrafında yoğun bir yapılaşma olmayan geniş bir alanda konumlanan cami, büyük boyutlarıyla çok fazla öne çıkmaktadır. Zamanında, yapım tekniklerindeki zorunluluklardan dolayı geniş açıklıkları geçmek için kullanılan kubbenin, çok farklı olanaklar sunan bir malzeme olan betonarme

sistemle, aynı biçimde inşa edilmesi caminin olumsuz özelliklerinden bir diğeridir.

Adana'daki çağdaş cami örneklerinde görülen belli başlı olumsuz özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- a) Kütle oranlarında görülen olumsuzluklar: Osmanlı klasik dönem üslubunun oranlarını taklit bile edemeyen, cami kütlesi ile minare ya da kubbe arasındaki, belirli bir birikim sonucu elde edilmiş oranları göz önüne almayan yapılar inşa edilmektedir.
- b) Malzeme seçiminde görülen olumsuzluklar: Malzeme seçiminde gereken özen gösterilmemekte, sıradan malzemeler gelişigüzel kullanılmaktadır. Minare külahlarının çinkoyla, cami beden duvarlarının fayansla kaplanması buna örnek olarak verilebilir.
- c) Yer seçiminde görülen olumsuzluklar: İbadet alanlarının şehir içinde konumlanabileceği sağlıklı alanları göz önünde bulundurmeyen planlamalar yapılmaktadır. Örneğin Turgut Özal Bulvarı'ndaki üç cami, doğudan batıya olmak üzere Kademoğlu Şehzade Cami, yeni yapılmakta olan Ramazanoğlu Camii ve Zeynel Abidin Üçgöl Camii arasında çok kısa mesafeler bulunmaktadır. Bu türden planlamalar hem şehircilik açısından olumsuzdur hem de camiler inşa edilirken, ihtiyacın göz önünde bulundurulmadığını ortaya koymaktadır.

Tamamen belirli bir dönemin üslubunu başarısız bir şekilde kopyalamaya dayanan bu anlayış, büyük bölümü modern yapılardan oluşan çağdaş kentlerde ironik bir görüntü oluşturmaktadır. Bu aynı zamanda modernleşmenin toplum tarafından henüz içselleştirilemediğine dair ipuçlarını içinde barındırmaktadır.

Tarihi camiler, kendi zamanlarının toplumunun düşünüş ve yaşayış tarzlarının birer yansımasıdır. Bu nedenle içinde bulundukları koşullarla uyumlu bir yaşantı içerisinde tarih içinde var olmuşlardır. Günümüzde ise tamamen farklı toplumsal koşullarda aynı tip yapıların inşa edilmesi, düşünsel bir çarpıklığa işaret etmektedir. Bu durum aynı zamanda modern kentlerin imajının oluşumunu olumsuz yönde etkilemektedir. Oysa camiler de kültür ürünleridir

ve her kültür ürünü gibi çağının anlayışını yansıtmalı, teknolojinin kullanımı ve mimarlığın insan hayatına katabileceği olumlu değerler açısından içinde yer aldığı topluma ve mimarlık ortamına rehberlik edebilmelidir.

KAYNAKLAR

- ALTAY, M.H., 1965. Adım Adım Çukurova, Kemal Matbaası, Adana, 192s.
- ALTUN, A., 1988. Ortaçağ Türk Mimarisinin Anahatları İçin Bir Özet, Arkeoloji Ve Sanat Yayınları, İstanbul. 113s.
- ANONİM, 1983. Türkiye’de Vakıf Abideler ve Eski Eserler, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 787s.
- ASLANAPA, O., 1984. Türk Sanatı (1-2.Cilt), Kervan Yayınları, İstanbul, 264s.
- ASLANAPA, O., 1986. Osmanlı Devri Mimarisi, İnkılap Kitabevi Yayınları, İstanbul, 568s.
- ASLANAPA, O., 1989. Türk Sanatı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 454s.
- BAŞKAN, S., 1990. Türk Sanatı Üzerine Denemeler, Stad Yayınları, İstanbul, 153s.
- ÇAM, N., 1988. Adana Ulu Camii Külliyesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları No:982, Ankara, 76s.
- ÇİNİCİ, B., 1999. İmprovisation/ Mimarlıkta Doğaçlama ve Behruz Çinici, Boyut Yayınları, İstanbul, 175s.
- ÇORUHLU, Y., 2000. Türk İslam Sanatının ABC’si, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 208s.
- DEVELLİOĞLU, F., 2006. Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 1195s.
- DIEZ, E. ve ASLANAPA, O., 1955. Türk Sanatı, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No:627, İstanbul, 343s.
- FEHERVARİ, G., 1997. İslam Tarihi Kültür Ve Medeniyeti (4.Cilt), Kitabevi Yayınları, İstanbul, 500s.
- GRABAR, O., 2004. İslam Sanatının Oluşumu, Kanat Yayınları, İstanbul, 351s.
- HASOL, D., 1998. Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, YEM Yayın, İstanbul, Geliştirilmiş Yedinci Baskı, 500s.
- HILLENBRAND, R., 2005. İslam Sanatı Ve Mimarlığı, Homer Kitabevi Yayınları, İstanbul, 304s.
- KAZMAOĞLU, A., 2003. Yeşilvadi Camisi, Arredamento Mimarlık, 100.sayı, sf:77-80.

- KUBAN, D., 1997. 100 Soruda Türkiye Sanatı Tarihi, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 304s.
- MÜLAYİM, S., 1994. İslam ve Sanat, (H. DEVRİM editör). Thema Larousse Tematik Ansiklopedi, 6. Cilt, Milliyet Yayınları, İstanbul, s:200-201.
- ÖDEKAN, A., 2000. Cami Maddesi, (D.HASOL editör). Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi 1. Cilt, YEM Yayınları, İstanbul, s:316-319.
- ÖZ, T., 1997. İstanbul Camileri (1-2. Cilt), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 500s.
- ÖZMEN, Ö., 2000. Adana'nın Tarihsel Yapı Dokusu: Kaleler, Kervansaraylar, Hanlar Zinciri ve Camiler (E. ARTUN editör). Efsaneden Tarihe, Tarihten Bugüne Adana: Köprü Başı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s:203-233.
- RAMAZANOĞLU, G., 2006. Adana'da Tarih Tarihte Adana, Doğu Kütüphanesi Yayınları, İstanbul, 226s.
- SEZGİN, H., 1984. Türk ve İslam Ülkeleri Mimarisine Toplu Bakış, Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 214s.
- SÖZEN, M., 1984. Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı (1923-1983), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 378s.
- ÜLGEN, A., 1996. Klasik Devir Minareleri, Osmanlı Cami Planında Minarenin Konumu, Alfa Yayınları, İstanbul, 276s.
- YETKİN, S.K., 1965. İslam Mimarisi, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 822s.
- YETKİN, S.K., 1970. Türk Mimarisi, Bilgi Yayınevi, Ankara, 244s.
- www.boyutpedia.com
- www.mimarizm.com
- 1) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=1432&image_id=28881
 - 2) [http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Courtyard2\(js\).jpg](http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Courtyard2(js).jpg)
 - 3) [http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Courtyard3\(js\).jpg](http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Courtyard3(js).jpg)
 - 4) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=1422&image_id=12608
 - 5) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=1422&image_id=20940

- 6) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=1422&image_id=18121
- 7) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=1422&image_id=18126
- 8) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=9518&image_id=59975
- 9) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=9518&image_id=59976
- 10) <http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Tulunminaret.jpg>
- 11) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=4862&image_id=15728
- 12) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=4862&image_id=62857
- 13) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=14744&image_id=148981
- 14) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=14744&image_id=148982
- 15) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=14744&image_id=148985
- 16) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=3696&image_id=18871
- 17) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=3696&image_id=18867
- 18) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=3696&image_id=18864
- 19) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=3696&image_id=109617
- 20) <http://www.nigde.gov.tr/eserler/alaca/alacami109.jpg>
- 21) <http://www.turkiye-resimleri.com/r-nigde-55-aleaddin-camii-2088.htm>
- 22) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=9590&image_id=60221

- 23) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=9590&image_id=60227
- 24) <http://www.islamicarchitecture.org/architecture/i/mosques/divrigi/i109.html>
- 25) <http://wowturkey.com/t.php?p=/tr06/MehmetYasa35my35birgiodemis7.jpg>
- 26) http://wowturkey.com/t.php?p=/tr66/kosta_mungan_Resim_040x.jpg
- 27) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=11343&image_id=114013
- 28) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=11343&image_id=114041
- 29) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=11343&image_id=114016
- 30) <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=8305&start=30>
- 31) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=4414&image_id=12964
- 32) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=4414&image_id=12965
- 33) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=4274&image_id=12818
- 34) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=4274&image_id=12825
- 35) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=4274&image_id=12830
- 36) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=4301&image_id=72067
- 37) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=4301&image_id=72064
- 38) <http://tr.wikipedia.org/wiki/Resim:FatihMosque.jpg>
- 39) <http://tr.wikipedia.org/wiki/Resim:FatihMosque.jpg>
- 40) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=9469&image_id=55444

- 41) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=9469&image_id=55448
- 42) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=9469&image_id=55475
- 43) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=9469&image_id=55513
- 44) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=4388&image_id=63483
- 45) <http://diaturkiye.com/forum/fotobuyut.php?p=1351200081808>
- 46) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=4395&image_id=63509
- 47) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=4395&image_id=136974
- 48) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=4395&image_id=136972
- 49) http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Selimiye_Mosque,_Dome.jpg
- 50) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=4300&image_id=136881
- 51) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=4300&image_id=136882
- 52) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=4397&image_id=30857
- 53) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=4397&image_id=30874
- 54) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=4397&image_id=30880
- 55) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=4381&image_id=45066
- 56) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=4381&image_id=45075

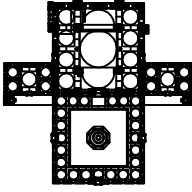
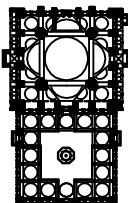
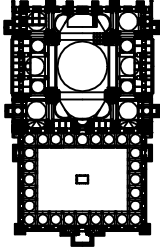
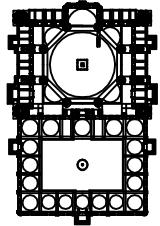
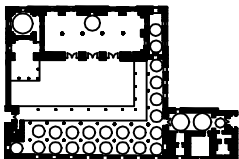
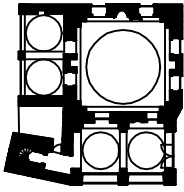
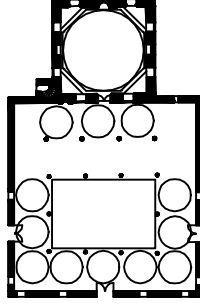
- 57) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=4381&image_id=45075
- 58) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=9183&image_id=45137
- 59) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=9183&image_id=45140
- 60) [http://tr.wikipedia.org/wiki/Resim:Meczet Nusretiye Istambu%C5%82 RB1.jpg](http://tr.wikipedia.org/wiki/Resim:Meczet_Nusretiye_Istambu%C5%82_RB1.jpg)
- 61) [http://wowturkey.com/t.php?p=/tr27/kemal bereket dolmabahce camii3.jpg](http://wowturkey.com/t.php?p=/tr27/kemal_bereket_dolmabahce_camii3.jpg)
- 62) [http://wowturkey.com/t.php?p=/tr133/Umit OZTURK 200701180655.jpg](http://wowturkey.com/t.php?p=/tr133/Umit_OZTURK_200701180655.jpg)
- 63) <http://www.mimdap.org/w/>
- 64) <http://arkiv.arkitera.com/p124-etimesgut-camii.html>
- 65) <http://arkiv.arkitera.com/p94-tbmm-camii-kompleksi.html>
- 66) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=2419&image_id=74617
- 67) http://archnet.org/library/images/one-image-large.jsp?location_id=2419&image_id=13586

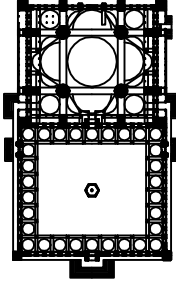
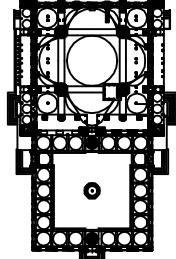
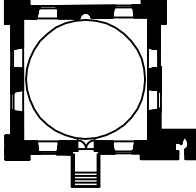
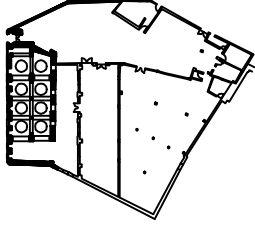
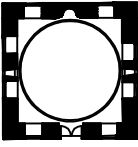
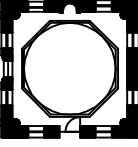
ÖZGEÇMİŞ

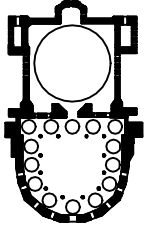
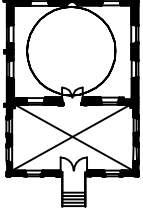
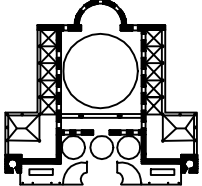
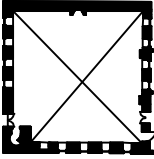
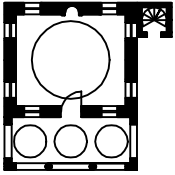
2003 yılında Çukurova Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Mimarlık Bölümü'nden mezun oldum. 2006 yılında yüksek lisan öğrenimime başladım. 2003-2005 tarihleri arasında Çukurova Üniversitesi Yapı İşl. Teknik Daire Başk.'nda stajyer öğrenci olarak, 2005-2007 tarihleri arasında İncirlik Hava Üssü'nde özel bir firmada şantiye şefi olarak çalıştım. Halen özel bir firmada teknik ofiste mimar olarak görev yapmaktayım.

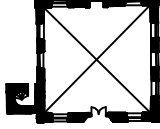
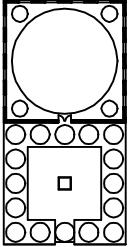
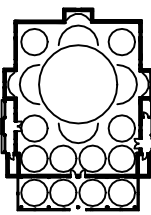
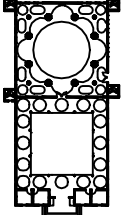
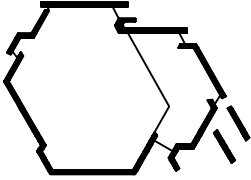
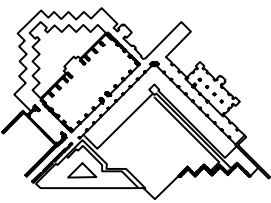
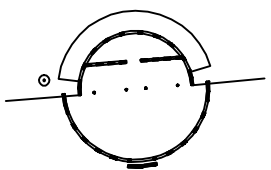
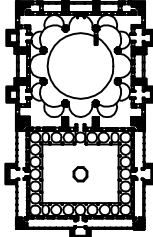
EK

Osmanlı Camileri ve Adana Kent Merkezindeki Camilerin Plan Tipolojisi

OSMANLI CAMİLERİNİN PLAN TİPOLOJİSİ		ADANA'DAKİ CAMİLERİN PLAN TİPOLOJİSİ
 BAYEZİD CAMİİ (1505)  ŞEHZADE CAMİİ (1547)  SÜLEYMANİYE CAMİİ (1597)  SELİMİYE CAMİİ (1575)	↓ OSMANLI İMP. YÜKSELME DÖNEMİ 1500 ↓ 1550 OSMANLI İMP. DURAK DÖNEMİ ↓ 1600	 ULU CAMİİ (1513)  KEMERALTI CAMİİ (1548)  HASAN AĞA CAMİİ (1558)
OSMANLI CAMİLERİNİN PLAN TİPOLOJİSİ		ADANA'DAKİ CAMİLERİN PLAN TİPOLOJİSİ

OSMANLI CAMİLERİNİN PLAN TİPOLOJİSİ		ADANA'DAKİ CAMİLERİN PLAN TİPOLOJİSİ
 SULTAN AHMET CAMİİ (1617)  YENİ VALİDE CAMİİ (1710)	1600 ↓ 1650 OSMANLI İ.M.P. DURAK DÖNEMİ ↓ 1700 OSMANLI İ.M.P. GERİLEME DÖNEMİ ↓ 1750	 MEFTANZADE CAMİİ (1682)  YENİ CAMİİ (1729)  ALEMDAR CAMİİ (1748)  YEŞİL MEŞCİT (1748)
OSMANLI CAMİLERİNİN PLAN TİPOLOJİSİ		ADANA'DAKİ CAMİLERİN PLAN TİPOLOJİSİ

OSMANLI CAMİLERİNİN PLAN TİPOLOJİSİ		ADANA'DAKİ CAMİLERİN PLAN TİPOLOJİSİ
 NUR-U OSMANİYE CAMİİ (1748)	↓ OSMANLI İMP. GİRİŞİME DÖNEMİ 1750	 SEYHOĞLU CAMİİ (1770)
 NURETTİYE CAMİİ (1826)	↓ 1800 OSMANLI İMP. DAĞILMA DÖNEMİ ↓ 1850 ↓	 MEMİŞ PAŞA CAMİİ (1829)
OSMANLI CAMİLERİNİN PLAN TİPOLOJİSİ	1900	 SEYİT ZÜLFA CAMİİ (1881) ADANA'DAKİ CAMİLERİN PLAN TİPOLOJİSİ

CUMHURİYET D. CAMİLERİNİN PLAN TİPOLOJİSİ		ADANA'DAKİ CAMİLERİN PLAN TİPOLOJİSİ
	1900	 ŞERİKA HATUN CAMİİ (1915)
	CUMHURİYETİN İLANI	
	↓	 ÇİFTİ MİNARE CAMİİ (1936)
	↓	 KADIMOĞLU Ş. CAMİİ (1993)  HACI A. Ö. CAMİİ (1993)
 ETİMESGUT CAMİİ (1936)  T.B.M.M. CAMİİ (1999)  YEŞİL VADİ CAMİİ (2003)	↓	 SARANCI MERKEZ CAMİİ (1998)
CUMHURİYET D. CAMİLERİNİN PLAN TİPOLOJİSİ	2000	ADANA'DAKİ CAMİLERİN PLAN TİPOLOJİSİ